

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Valérie Grodová

Aktuální otázky objektivizace výživného

Diplomová práce

Olomouc, 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Aktuální otázky objektivizace výživného* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 103 785 znaků včetně mezer.

V Pusté Polomi dne 31. 3. 2024

Valérie Grodová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí mé diplomové práce, prof. JUDr. Milaně Hrušákové, CSc., za její odborné vedení, podnětné a cenné rady, stejně jako za její vstřícný přístup a trpělivost. Dále patří nesmírné poděkování mé rodině a blízkým přátelům za podporu po celou dobu studia.

Obsah

OBSAH	4
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	5
ÚVOD	6
1 VÝŽIVNÉ A METODY JEHO URČOVÁNÍ	9
1.1 VÝŽIVNÉ	9
1.2 METODA VOLNÉHO HODNOCENÍ SOUDU	10
1.3 OBJEKTIVIZACE VÝŽIVNÉHO	11
2 TABULKOVÁ METODA	13
2.1 HISTORICKÝ VÝVOJ	13
2.2 AKTUÁLNÍ PODOBA MINISTERSKÉ TABULKY	16
2.2.1 Životní etapy dítěte.....	17
2.2.2 Počet vyživovacích povinností rodiče.....	17
2.2.3 Míra péče a styku s dítětem.....	18
2.2.4 Kontrolní částka.....	20
3 LIMITACE VÝŽIVNÉHO	23
3.1 MAXIMÁLNÍ VÝŽIVNÉ.....	23
3.1.1 Luxusní hranice v Rakousku	25
3.2 MINIMÁLNÍ VÝŽIVNÉ.....	25
3.2.1 Minimální výživné na Slovensku	28
4 VALORIZACE VÝŽIVNÉHO	31
4.1 VALORIZACE MINIMÁLNÍHO VÝŽIVNÉHO	31
4.1.1 ValORIZACE minimálního výživného v zahraničí.....	32
4.2 KOMPLEXNÍ VALORIZACE VÝŽIVNÉHO	32
4.2.1 Komplexní valorizace výživného v zahraničí	36
5 DOVOLÁNÍ VE VĚCECH VÝŽIVNÉHO	37
ZÁVĚR	40
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	41
ABSTRAKT	47
KLÍČOVÁ SLOVA	47
ABSTRACT	48
KEY WORDS	48

Seznam použitých zkratk

LZPS – usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

OZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ZoR – zákon č. 36/2005 Z. z., o rodině a o změně a doplnění některých zákonů

ZŘS – zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem zvolila *Aktuální otázky objektivizace výživného*. Česká právní úprava rozlišuje mezi několika druhy vyživovacích povinností, přičemž nejdůležitější, a soudy nečastěji projednávanou, je vyživovací povinnost rodičů k dětem. I s ohledem na tuto skutečnost má práce pojednávat o některých aktuálních otázkách objektivizace výživného, jež má být poskytováno rodičem dítěti, a to jak nezletilému, tak zletilému.

V souvislosti s vyživovací povinností vyvolává diskuze mezi laickou i odbornou veřejností zejména výše výživného. Tato diskuze se však často stává velmi ožehavou především mezi samotnými rodiči či rodičem a dítětem, a nezřídka nevede k nalezení vzájemné shody. Nelze bohužel označit za výjimečné ty situace, kdy povinní nechtějí výživné na své děti platit vůbec, či pouze v co nejmenším rozsahu, tím spíše když se s druhým rodičem rozejdou ve zlém. Po rozluce pak někteří povinní rodiče nabývají dojmu, že dítě zas tak moc prostředků k obživě nepotřebuje, či že studium a některé zájmové aktivity dítěte jsou již nadále zbytečné, anebo pojmu představu, podle které by výživným, jež je hrazeno nezletilému dítěti k rukám pečujícího rodiče, spíše zvyšovali životní standard druhému rodiči. Stejně tak nejsou ani výjimečné případy, kdy pečující rodič vznáší nepřiměřené požadavky na výši výživného, a takovým způsobem užívá dítě jako nástroj k osobním sporům s druhým rodičem. Výše výživného by přitom nemusela být vůbec problematickou oblastí, a to za předpokladu, že by se na něm oba rodiče, resp. rodič s dítětem, byli schopni a ochotni rozumně dohodnout. Každý svéprávný člověk má jistě přehled o tom, kolik činí životní náklady. Vždyť právě tyto náklady často rodiče vynakládali za své dítě společně. Vzhledem k tomu, že dohoda o výši výživného mezi rodiči, případně rodičem a jeho dítětem, není vždy možná, nezbyvá tak mnohdy než aby o výši výživného rozhodl autoritativně soud.

Úloha soudu je velmi obtížná, neboť platná a účinná právní úprava rozsahu výživného není založena na jeho objektivizaci a nevychází tak z tabulek, procentuálních limitů nebo vzorců. Soud je při svém rozhodování vázán zákonnými kritérii, která jsou vymezena vágně, a soudu je tak ponechán poměrně široký prostor pro volnou úvahu, v rámci které dochází k zohlednění specifik a jedinečností každého konkrétního případu. Tato činnost je jednak časově náročná, jednak klade zvýšené nároky na soudcovu odbornost. Jejím negativním projevem je především skutečnost, že v návaznosti na vysokou míru subjektivní úvahy soudu dochází k situacím, kdy i v typově obdobných případech bývá rozhodováno o výši výživného rozdílně. Nelze popřít, že život je různorodý a pro oblast rodinného práva pak tato skutečnost platí obzvláště, a je tak poměrně složité nalézt řešení odpovídající komplexním tabulkám či vzorcům, jimiž by právě rozmanitost všemožných životních situací byla pojata. Na druhou stranu však nelze opomíjet princip

předvídatelnosti soudních rozhodnutí, který je právnímu řádu České republiky vlastní. Právě nastolení předvídatelnosti soudních rozhodnutí, a tím i posílení právní jistoty dětí a rodičů, by mohlo napomoci vhodné zvolení metody objektivizace.

Téma své diplomové práce jsem si zvolila především s ohledem na to, že výše výživného a její stanovení je stále aktuálním tématem. V současnosti sice v České republice existuje určitá podoba ministerských tabulek, které mohou napomoci k určení výše výživného, nicméně se jedná se o materiál, jenž je pro soudy doporučujícího charakteru, a tak požadavek na posílení právní jistoty sám o sobě nepřináší. První z cílů mé práce tak představuje zhodnocení této tabulky, jakožto aktuálního pomocného nástroje pro objektivizaci výživného.

Mimo tabulek však existují i jiné instituty, kterými může být objektivizace výše výživného dosaženo. Jedná se například o limitaci výživného, přičemž i v souvislosti s ní probíhá aktuálně odborná diskuze v rovině expertní skupiny na oblast výživného, jež byla zřízena ministrem spravedlnosti, a která má za cíl vyhodnotit vhodnost případného přijetí minimálního výživného. Stejně tak bude expertní skupina věnovat pozornost i navrhované automatické valorizaci výživného. I s ohledem na tyto navrhované změny, kterými by mohlo být přispěno k zavedení jasnějších pravidel v oblasti určování výše výživného, bude dalším cílem mé práce zhodnotit jak limitaci výživného, a to jak hlediska jeho maximální či minimální možné výše, tak i vhodnost případného přijetí automatické valorizace výživného.

Nejednotnost soudního rozhodování v oblasti výživného umocňuje rovněž fakt, že podle současné procesní úpravy není možné v oblasti výživného využít mimořádného opravného prostředku v podobě dovolání, a tak na celostátní úrovni absenuje sjednocovatel judikatury v této oblasti. Posledním cílem mé práce tak bude zvážení, zda by bylo odpovídající, aby zákonodárcem bylo přistoupeno ke změně právní úpravy, která by umožnila dovolání v oblasti výživného.

Svou práci vnitřně člením do pěti kapitol, které jsou následně děleny na podkapitoly. V rámci první kapitoly své práce obecně definuji pojem výživného a jeho rozsah, stejně jako dvě koncepce metod určování výživného. První z nich je metoda volného hodnocení soudu, jež vychází z platné a účinné právní úpravy obsažené v občanském zákoníku. Druhý způsobem určení výše výživného, jímž se v této kapitole zabývám, pak představuje jeho objektivizace, které je možné dosáhnout za užití specifických metod, na něž se podrobně zaměřuji v následujících kapitolách.

Druhá kapitola této práce již definuje jeden z možných konkrétních způsobů, kterým může být objektivizace výživného dosaženo, a to tabulkovou metodu včetně jejího vývoje na našem území až do roku 2022. Pozornost je v této části práce nadále věnována aktuální podobě tabulky ministerstva spravedlnosti, včetně jejího zhodnocení.

V rámci třetí kapitoly se zaměřuji na metodu objektivizace v podobě limitace výše výživného. Limitace výživného je dána stanovením maximální či minimální možné částky, která má být rodičem dítěti hrazena. S ohledem na specifika každého z těchto institutů, tj. maximálního a minimálního výživného, rozebírám jejich pozitiva i negativa, jakož i nastiňuji jejich užití v rámci jiných evropských států.

Předposlední kapitola je věnována jedné z dalších současně diskutovaných změn v oblasti výživného, a to automatické valorizaci. O valorizaci ve čtvrté kapitole pojednávám z hlediska jejího navázání na částku minimálního výživného, stejně jako o automatické valorizaci, která by se mohla týkat každého výživného, a to bez ohledu na jeho stanovenou výši.

V poslední kapitole se zabývám otázkou umožnění dovolání ve věcech vyživovací povinnosti, zejména jeho vhodností, a stejně tak na tomto místě pojednávám o tom, jak by *de lege ferenda* mohlo dojít k harmonizaci v oblasti soudního rozhodování ve věcech výživného prostřednictvím činnosti odvolacích soudů.

Za zdroje pro svou diplomovou práci jsem využila odbornou literaturu předních českých odborníků na téma výživného, jakož i odborné články a judikaturu. Vzhledem k aktuálnosti tématu jsem čerpala informace rovněž z řady článků médií, které o této problematice informují.

1 Výživné a metody jeho určování

1.1 Výživné

Vyživovací povinnost představuje rodinněprávní typ zaopatřovacího závazku, který vzniká *ex lege*. Těžištěm právní úpravy vyživovací povinnosti je část druhá zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen OZ), který upravuje vyživovací povinnost v ustanoveních § 910 - § 923. Na tomto místě je rozlišováno mezi pěti druhy zákonných vyživovacích povinností, a to s ohledem na okruh osob, které mohou být stranami tohoto zvláštního zaopatřovacího závazku. Jedná se o vyživovací povinnost mezi rodiči a dětmi, předky a potomky, vyživovací povinnost mezi manžely a mezi rozvedenými manžely, jakož i výživné a zajištění úhrady některých nákladů neprovdané matce poskytované otcem dítěte.

Z výše zmíněných je zcela jistě nejdůležitější a nejvýznamnější vyživovací povinnost, jež mají rodiče k dětem. Tato vyživovací povinnost je dána založením statusového poměru rodič – dítě. Dalším předpokladem, na který je vyživovací povinnost rodičů k dětem vázána, je ten, že dítě není schopno se samostatně živit. Je jisté, že splnění tohoto předpokladu je dáno automaticky narozením dítěte, a proto má podmínka neschopnosti dítěte živit se samostatně vliv pouze na další trvání vyživovací povinnosti. Stejně tak je potřeba zkoumat, zda poskytování výživného dítěti je v souladu s dobrými mravy, přičemž se tento předpoklad bude vztahovat především na děti zletilé.¹ Samotné tvrzení, že se jedná o nejdůležitější druh vyživovací povinnosti umocňuje skutečnost, že je vyživovací povinnosti rodičů k dětem v zákoně věnováno mnoho pozornosti, a s ohledem na počet ustanovení je právní úprava této vyživovací povinnosti nejrozsáhlejší. Přístup zákonodárce je tak zcela důvodný, protože právě na zaopatření ze strany rodičů jsou děti závislé poměrně dlouhou dobu, a to ať z hlediska osobní péče či materiálního zabezpečení.²

Obsahem závazku, tedy vyživovací povinnosti, jsou relativní práva a povinnosti stran – v případě vyživovací povinnosti rodičů vůči dětem tak na jedné straně stojí povinnost rodiče (tj. dlužníka) poskytnout plnění v podobě výživného dítěti (tj. věřiteli). V souvislosti s vyživovacím závazkem jsou strany zákonem pojmenovány jako „povinný“ a „oprávněný“. Plnění výživného může spočívat v povinnosti rodiče něco dát (např. peníze formou pravidelných dávek), něco konat (např. určitým způsobem dítě zaopatřovat), či něco strpět (např. bydlení studujícího

¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 232.

² Tamtéž.

dítěte).³ Jelikož plnění ve formě výživného je obsahem závazku, musí být vždy majetkové povahy.⁴ Výživné tak může být poskytováno nejen ve formě peněžité, ale rovněž nepeněžité, jehož typickým příkladem bude vedle poskytování bydlení i osobní péče o dítě, neboť i ta je potencionálně ocenitelná penězi. Samotnou definici pojmu „výživné“ či „vyživovací povinnost“ však OZ neuvádí.

Rozsah výživného, jež se dá charakterizovat jako výše a obsah jednotlivých dávek, které má rodič poskytovat dítěti, je dán na základě § 913 odst. 1 OZ možnostmi, schopnostmi a majetkovými poměry na straně rodiče, a odůvodněnými potřebami dítěte. Tyto pojmy blíže specifikuje a konkretizuje bohatá soudní judikatura.⁵ S ohledem na rozsah výživného dále § 915 odst. 1 OZ stanoví, že životní úroveň dítěte má být zásadně shodná s životní úrovní rodičů, přičemž toto hledisko předchází hledisku odůvodněných potřeb dítěte. Za odůvodněné potřeby dítěte je pak na základě § 917 OZ umožněno považovat i tvorbu úspor, pokud to majetkové poměry rodiče dovolují.⁶

1.2 Metoda volného hodnocení soudu

Je patrné, že výše vymezená zákonná kritéria, která dle současné právní úpravy ovlivňují stanovení výše výživného, jsou zákonem definována velmi obecně a neurčitě. Vzhledem k tomu, že zákon poskytuje soudci pouze obecný rámec pro určení výše výživného, je nutné, aby soud interpretoval a aplikoval zákonná ustanovení v souladu s konkrétními okolnostmi daného případu. Tato metoda se nazývá jako koncepce tzv. otevřené právní normy nebo též metoda volného hodnocení soudu. Je nicméně třeba zdůraznit, že ani volná úvaha soudu však není bezmezná a za žádných okolností nezakládá libovůli soudu v oblasti rozhodování o výši výživného. Soudce je i při své volné úvaze vázán principem spravedlivého procesu, na základě něhož musí své rozhodnutí řádně odůvodnit. Míra subjektivního posouzení soudce je dále korigována i požadavkem na předvídatelnost soudního rozhodnutí, podle niž musí soudce u typově stejných případů rozhodnout shodně.⁷ Na soudce jsou tak v případě rozhodování o konkrétní výši výživného kladeny nepochybně vysoké nároky. Soudce musí v relativně krátké době zjistit značné množství

³ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, KYSELOVSKÁ, Tereza.. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 962-963.

⁴ § 1722 OZ

⁵ DEMJANOVÁ, Radka, ŠMÍD, Ondřej. In ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej, JURÁŠ, Marek a kol. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 203.

⁶ Zákon sice v § 917 OZ uvádí, že tvorba úspor je možná pouze pro ne plně svéprávné nezletilé dítě, komentářová literatura však uvádí, že je tvorba úspor možná pro jakékoli dítě, tj. nejen nezletilé a ne plně svéprávné, ale také zletilé či nezletilé plně svéprávné (k tomu viz KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1017.

⁷ DEMJANOVÁ, Radka, ŠMÍD, Ondřej. In ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej, JURÁŠ, Marek a kol. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 207.

informací a zvážit výše zmíněná kritéria, která jsou pro výši výživného rozhodná. Je nepochybné, že každý posuzovaný případ je individuální, neboť právě tato skutečnost je rodinnému právu toliko vlastní. Pozitiva volného hodnocení soudu spočívají především v tom, že soudci mají flexibilitu přizpůsobit rozhodnutí konkrétním okolnostem každého případu.

Nicméně existují i negativa spojená s touto metodou. Mimo to, že jsou na soudce kladeny zvýšené nároky, vede ponechání širokého prostoru pro uvážení soudu mnohdy k nejednotnosti v rozhodování, protože různí soudci mohou dospět v obdobných případech ke zcela odlišným rozhodnutím. Taková skutečnost snižuje předvídatelnost soudních rozhodnutí, kterou umocňuje fakt, že současná právní úprava neumožňuje ve věcech výživného mimořádný opravný prostředek, a v tomto ohledu tak zcela chybí sjednocovatel judikatury na celostátní úrovni.⁸

1.3 Objektivizace výživného

Druhou možnou metodou určení výše výživného, která je opakem volného hodnocení soudu, představuje koncepce tzv. uzavřené právní normy, nebo též objektivizace výše výživného.⁹ Nová uvádí, že se jedná o „stanovení výživného určitým mechanickým způsobem“.¹⁰ Takového mechanického způsobu je možné docílit několika možnými metodami. Těmi jsou zejména podílový způsob stanovení výše výživného, tabulkový způsob stanovení výživného, či zavedení minimální a maximální výše výživného stanovené pevnou částkou, případně jejich kombinací.¹¹ Za pomoci zmíněných metod je pak omezeno subjektivní posuzování každého případu, neboť pro soudce tyto metody představují dostatečně určitý a do jisté míry závazný návod, jak výši výživného stanovit. Vyzdvihovaným pozitivem těchto metod je především skutečnost, že jejich užitím dochází k posílení právní jistoty dětí i rodičů, neboť umocňuje předvídatelnost soudních rozhodnutí. Objektivizační metody určení výše výživného tak mohou eliminovat rozdíly v soudem stanoveném výživném nejen v rámci odlišných oblastí republiky, ale také různých soudců či senátů téhož soudu, jelikož na základě těchto metod není dán prostor pro volnou úvahu, která může být ovlivněna osobnostními rysy, životními zkušenostmi a postoji rozhodujícího soudce. Stejně tak mohou tyto metody zjednodušit a zkrátit posuzování jednotlivých případů, jelikož nedochází k posouzení každého jednotlivého případu s ohledem na jeho individuální zvláštnosti. Právě odhlédnutí od jedinečnosti každého případu však může zároveň představovat i argument, který svědčí proti

⁸ GROCHOVÁ, Martina. Přiměřená výše výživného pro nezletilé dítě v rozhodovací praxi českých opatrovnických soudů. Čas na objektivizaci výživného? *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2015, roč. 23, č. 3, s. 260.

⁹ DEMJANOVÁ, Radka, ŠMÍD, Ondřej. In ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej, JURÁŠ, Marek a kol. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 208..

¹⁰ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost*. 1. vydání. Praha: Linde, 1995, s. 71.

¹¹ DEMJANOVÁ, Radka, ŠMÍD, Ondřej. In ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej, JURÁŠ, Marek a kol. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 206-213.

objektivizaci výše výživného, jelikož není možné všechna kritéria, která jsou pro výši výživného rozhodná, pojmout v rámci tabulek či jiných vzorců.¹² Zastávám však názor, že pozitiva objektivizace výživného převyšují nad negativy, a že *de lege ferrenda* je více než žádoucí, aby došlo k nastolení právní jistoty jak dětí, tak i rodičů, k čemuž zvolení vhodné metody objektivizace napomůže, neboť současná právní úprava dle mého tento požadavek nenaplnuje.

Ačkoliv název této diplomové práce nese označení aktuální otázky objektivizace výživného, nelze odhlédnout od skutečnosti, že pokusy o zavedení jednotné právní úpravy určování výživného lze spatřovat již od období Československa a přetrvávají dodnes. Stanovení rozsahu vyživovací povinnosti patří totiž bezesporu ke stále aktuálním otázkám vztahujících se k výživnému.

Jedním z nejstarších pokusů o objektivizaci výživného představuje již výše zmíněná podílová metoda, jejíž vznik se datuje do 30. let 20. století a jejím autorem byl doc. Dr. Karel Gerlich, který ji přiblížil ve své publikaci *Rozvod, rozluka, alimenty*. Tato metoda vzešla v obecnou známost jako tzv. Gerlichovo pravidlo. Podle tohoto pravidla byly příjmy povinného rozděleny tím způsobem, že tři díly náležely povinnému a jeden díl každé osobě, ke které měl povinný vyživovací povinnost.¹³ I přesto, že se v době všeobecného občanského zákoníku¹⁴, za jehož účinnosti bylo toto pravidlo vytvořeno, jistě jevílo jako značná pomůcka objektivizace výživného, a bylo užíváno některými soudy donedávna¹⁵, nelze tento model již v současnosti považovat za vhodný. Jeho zásadním nedostatkem je skutečnost, že nezohledňuje ani věk, ani specifické potřeby dítěte. Dítěti náleží stejný podíl z příjmu povinného bez ohledu na jeho potřeby a neposkytuje tak dítěti dostatečnou záruku, že budou výživným pokryty.¹⁶ Tato metoda objektivizace výživného je tak dnes již překonána a patří spíše do učebnic právní historie. I proto podílové metodě objektivizace výživného nebude v rámci mé práce nadále věnována pozornost. Vzhledem k tomu, že aktuálně existuje určitá podoba ministerských tabulek a také vzhledem k tomu, že *de lege ferrenda* je zvažováno zakotvení limitace výživného v jeho minimální výši, zaměřuji se se v následujících dvou kapitolách právě na tabulkový způsob určení výživného, jakož i na limitaci výše výživného.

¹² KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 31.

¹³ GERLICH, Karel. *Rozvod, rozluka, alimenty: předpisy upravující uzavření manželství, rozvod, rozluku, neplatnost manželství, právní poměry rozvedených a rozloučených manželů, výživné, osvojení a právní poměry dětí*. Praha: V. Linhart, 1934, s. 242.

¹⁴ Německy *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (ABGB)* – Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský.

¹⁵ KORNEL, Martin. Kam kráčíš vyživovací povinnosti rodičů k nezletilým dětem? *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 3, s. 83.

¹⁶ DEMJANOVÁ, Radka, ŠMÍD, Ondřej. In ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej, JURÁŠ, Marek a kol. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 209.

2 Tabulková metoda

Tabulková metoda objektivizace výživného spočívá ve vytvoření tabulek, které mohou být pro soud doporučujícího či závazného charakteru. Obvykle tyto tabulky vycházejí z předem stanovených kritérií, jako je věk dítěte, příjem povinného, počet vyživovacích povinností povinného, případně i rozsah péče o dítě. Za pomoci těchto objektivních kritérií poté tabulka stanoví výši výživného pevnou částkou, či podílem z příjmu povinného vyjádřeným v procentech. Šínová zastává názor, že čím více hodnotících kritérií tabulky obsahují, tím více vystihují okolnosti jednotlivých případů. Zároveň dodává, že v takovém případě však hrozí, že pro laickou i aplikující veřejnost se takové tabulky svou složitostí stanou méně přehledné a pochopitelné.¹⁷ V současné době jsou tabulky využívány například v Rakousku anebo v Německu.

2.1 Historický vývoj

Snaha o vytvoření tabulek není na našem území ničím novým, tendence k sestavení materiálu, který by napomohl ke sjednocení rozhodovací praxe v oblasti výživného je patrný již z konce 60. let. 20. století, kdy došlo v tehdejší Československu ke dvěma dalším pokusům o stanovení objektivizačních kritérií určování výše výživného. Na prvním z nich se podílela skupina Právnického ústavu ministerstva spravedlnosti, na druhé skupina Ústavu státu a práva Československé akademie věd. Skupina Právnického ústavu ministerstva spravedlnosti (PMÚS) navrhovala pro soudcovskou rozhodovací činnost použití metodiky směrných čísel sestavených v přehledných tabulkách. Tato metoda byla preferována pro svou schopnost zachovat volnou úvahu soudců při rozhodování, což podporovalo jejich nezávislost. Směrná čísla vycházela z analýzy konkrétních případů a stanovovaly výživné na základě věku dítěte, příjmu povinného rodiče a počtu jeho dětí. Ostatní faktory, které nebyly zohledněny v tabulkách, byly ponechány na uvážení soudů, což umožňovalo upravit výši výživného podle konkrétní situace. Skupina Ústavu soudní psychologie Československé akademie věd (ÚSP ČSAV) prosazovala několik dalších metod pro stanovení výživného, jako je zjednodušený početní postup s tabulkami, metoda výpočtu pomocí výpočtového formuláře a algoritmus Ford-Fulkerson adaptovaný k výpočtu výživného, který byl založen na grafech a předpokládal práci s počítačem. Tyto metody zohledňovaly více kritérií než metoda vytvořená PMÚS (např. standardní životní náklady, čistý příjem otce a matky, příjem dítěte, nemoc a jiné okolnosti u povinných osob, výkon osobní péče a další vyživovací povinnosti otce i matky apod.), a umožňovaly flexibilnější přístup k rozhodování. Nicméně, obě metody čelily kritice ze strany odborné veřejnosti, která poukazovala na jedinečnost každého případu a nemožnost

¹⁷ Tamtéž, s. 210.

aplikovat exaktní výpočty výživného na všechny situace.¹⁸ Je patrné, že tyto metodiky nebyly inspirací pro vytvoření pozdějších podob tabulek.

V roce 2008 soudkyně JUDr. Hana Nová označila tehdejší stav rozhodovací praxe v oblasti výživného za oblast s největší a nejtragičtější mírou nejednotnosti rozhodování. Uvedla rovněž, že česká právní praxe potřebuje nástroj, jako například tabulky jako pomocné soudcovské materiály, které by tuto oblast napomohly sjednotit.¹⁹ Naléhavost tohoto faktu téhož času demonstrovala na výsledku pokusu, kdy zadala soudcům z celé republiky stejné informace o věku a příjmu rodiče. Následně soudce požádala, aby podle své obvyklé úvahy stanovili výživné. Výsledné částky výživného se tehdy lišily až o sto procent.²⁰ V návaznosti na tento neutěšený stav reagovalo v květnu roku 2010 ministerstvo spravedlnosti tak, že se pokusilo nalézt vhodný způsob objektivizace výživného za pomoci tabulky, která byla součástí materiálu „Doporučená výchozí rozmezí pro stanovení výše výživného za účelem sjednocení rozhodovací praxe soudů v otázkách výživného na nezaopatřené děti“²¹ a disponovala doporučujícím charakterem pro laickou veřejnost i pro soudní praxi. Tabulka měla následující podobu:

	Věk dítěte	Procentuální rozmezí
1.	0 - 5 let	11 - 15 %
2.	6 - 9 let	13 - 17 %
3.	10 - 14 let	15 - 19 %
4.	15 - 17 let	16 - 22 %
5.	18 a více let	19 - 25 %

Tabulka stanovuje rozmezí procentuálního podílu výživného v závislosti na věku dítěte, ale současně dává soudci pravomoc zohlednit konkrétní situaci daného případu. To znamená, že soudu je nadále ponechána volná úvaha zohledňující specifické potřeby dítěte, stejně jako majetkové poměry rodiče povinného platit výživné. Konkrétní výši výživného určí soud na základě důkazů a informací o majetkové situaci obou stran, včetně nadstandardních potřeb dítěte, životního

¹⁸ MÁŠILKO, Vilém, VANĚČEK, Stanislav. *Výživné nezletilců v evropských právních řádech: komparativní studie se zvláštním zřetelem ke úpravě výše výživného soudem*. Praha: SEVT, 1971, s. 39-73.

¹⁹ NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1 – 2, s. 31.

²⁰ CIHLÁŘOVÁ, Ivana. Ministryně spravedlnosti představila návrhy na sjednocení výše výživného. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 4, s. 5.

²¹ Ministerstvo spravedlnosti. *Doporučená výchozí rozmezí pro stanovení výše výživného za účelem sjednocení rozhodovací praxe soudů v otázkách výživného na nezaopatřené děti* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 2010. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/724488/Doporu%C4%258Duj%C3%25ADc%C3%25AD_procentu%C3%25A1n%C3%25AD_rozmez%C3%25AD_v%C3%25BD%C5%25BEivn%C3%25A9.pdf/ffb75f31-9623-41d9-8150-05f7cec0199a

standardu rodičů, dalších vyživovacích povinností, které rodič má a příjmu samotného dítěte.²² Tehdejší ministryně spravedlnosti Daniela Kovářová konstatovala, že: „*Tabulka je velmi dobře použitelná pro jedno dítě. V případě dvou dětí se nepoužije pro každé dítě samostatně, ale použije se procentuální rozpětí stanovené pro starší dítě a součet výživného pro obě děti bude odpovídat horní hranici procentuálního rozpětí. (...) Tabulka slouží zejména jako základní orientace a její dopad do praxe byl značný – utlumila totiž debaty na začátku soudního rozhodování. Podle ní si dnes mohou rodiče orientačně vypočítat výši výživného, podobně tabulka pomáhá sociálním pracovníkům zastupujících v řízeních dětí, advokátům, kteří rodiče zastupují, a nakonec i soudcům.*“²³ Podle Kovářové měla tabulka být po roční praxi užívána soudy rutině.²⁴ K takovému stavu však podle některých autorů nedošlo.²⁵ Jiný názor pak vychází z Analýzy aktuálních otázek výživného ministerstva spravedlnosti z roku 2017, v níž se uvádí, že v roce 2016 bylo na základě dotazů vůči soudcům zjištěno, že mnozí z nich tabulky stále využívají, kupříkladu jako určitý rámec pro rodiče dětí za situace, kdy dojde ke značné disproporci mezi rodiči navrhovaným výživným a hodnotám v tabulce.²⁶

Byť při představení tabulky nebyla stanovena její závaznost, naopak byla již od svého počátku prezentována jako doporučující materiál pro laickou veřejnost, advokáty, pracovníky OSPOD i soudce, zabýval se Ústavní soud několika případy, kdy výše výživného nebyla obecnými soudy stanovena ve výši odpovídající výpočtu z tabulky. Ústavní soud však konstatoval, že mu nepřisluší přezkoumávat soulad soudních rozhodnutí s doporučením, které pro obecné soudy není jakkoliv závazné.²⁷ K samotnému faktu, že se k pokusu o vytvoření objektivizačního kritéria ve formě tabulek uchýlilo právě ministerstvo spravedlnosti, však Telec a Králíčková uvádějí, že: „*Tento postup, ač může být věcně užitečný, ovšem právně a politicky vzato představuje narušení dělby veřejné moci, neboť v žádném případě není věcí orgánu státní správy soudnictví a vězeňství ani doporučovat nezávislým soudcům, jak nebo podle čeho mají rozhodovat, nota bene odsuzovat. Podobné tabulky proto měly vzejít ze sféry mimo státní správu soudnictví a vězeňství jako oborové standardy.*“²⁸ S tímto názorem nelze než souhlasit. Mám za to, že způsob nalezení objektivizace by měl být přenechán moci soudní, potažmo moci zákonodárné, a to především z důvodu nastolení právní jistoty dětí i rodičů. Tabulka vytvořená mocí výkonnou nebude pro soudy nikdy závazného, nýbrž pouze doporučujícího charakteru. V tomto ohledu tak

²² FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 28.

²³ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 46.

²⁴ CIHLÁŘOVÁ, Ivana. Ministryně spravedlnosti představila návrhy na sjednocení výživného. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 4, s. 5.

²⁵ DEMJANOVÁ, Radka, ŠMÍD, Ondřej. In ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej, JURÁŠ, Marek a kol. Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 210.

²⁶ Ministerstvo spravedlnosti. *Analýza aktuálních otázek výživného* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 2017. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/724488/Analýza_Výživného.pdf

²⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 16. června 2011, sp. zn. III ÚS 1303/11, s. 2; Nález Ústavního soudu ze dne 11. června 2015, sp. zn. III. ÚS 1071/15, bod 9.

²⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; TELEC, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2014, č. 3, s. 27.

tabulka ministerstva spravedlnosti nezaručuje posílení právní jistoty ve věcech určení výše výživného.

2.2 Aktuální podoba ministerské tabulky

Po deseti letech od představení tabulky ministerstva spravedlnosti z roku 2011, byla v rámci Analýzy využívání tzv. doporučující tabulky k určování výživného z roku 2022²⁹ tabulka shledána jako neodpovídající aktuální soudní praxi. Ministerstvo tak po konzultaci s odborníky na oblast výživného, a následných připomínkách odborné veřejnosti i zájemců, představilo v září 2022 novou podobu tabulky, jež by měla více odrážet realitu soudního rozhodování. Spolu s tabulkou byl vydán poměrně rozsáhlý materiál nesoucí název „Manuál pro práci s tabulkou“ (dále jen „Manuál“), který obsahuje detailní návod pro výpočet výše výživného, a má tak napomoci při její aplikaci. Stejně tak ministerstvo zveřejnilo pro snadnější výpočet Kalkulačku.³⁰ Ministerstvo v Manuálu uvádí, že: „Tabulka umožňuje učinit si rámcovou představu o odpovídající výši výživného. Tabulka slouží jen jako vodítko a neumožňuje zohledňovat všechny zvláštnosti jednotlivého případu. Tabulka však může nepřímo napomoci konsensuálnímu a pokud možno mimosoudnímu řešení záležitosti dítěte.“³¹ Je tak znovu vyzdvihován pomocný orientační charakter této tabulky, který v laické veřejnosti nemá vyvolávat legitimní očekávání v tom ohledu, že by v případném soudním řízení bylo výživné určeno v takové výši, která zcela odpovídá výpočtu na základě tabulky. Ačkoliv tabulka zcela jistě může napomoci k nalezení konsensu rodičů, pozažmo zletilého dítěte a povinného rodiče, při dohodě o výši výživného, nepředstavuje závazný výkladový nástroj. Tabulka v současné době vypadá takto:

Etapy	Věk (zpravidla)	Podíl výživného na příjmu povinného			
		1 vyživovací povinnost	2 vyživovací povinnosti	3 vyživovací povinnosti	4 vyživovací povinnosti
Předškolní věk	0–5 let	13 %	11 %	9 %	7 %
I. stupeň ZŠ	6–9 let	15 %	13 %	11 %	9 %
II. stupeň ZŠ	10–14 let	17 %	15 %	13 %	11 %
Střední škola a vyšší vzdělání	Od 15 let	19 %	17 %	15 %	13 %
Kontrolní částka		Nezabavitelná částka (NČ)	66 % z příjmu, minimálně NČ	55 % z příjmu, minimálně NČ	50 % z příjmu, minimálně NČ

²⁹ Ministerstvo spravedlnosti. *Analýza využívání tzv. doporučující tabulky k určování výživného* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 2022. Dostupné z: https://vyzivne.justice.cz/soubory_download/analyza-vyuzivani-tzv-doporucujici-tabulky-k-urcovani-vyživneho/

³⁰ Kalkulačka výživného dostupná pod tímto odkazem: <https://vyzivne.justice.cz/kalkulacka-vyživneho/>.

³¹ Ministerstvo spravedlnosti. *Manuál pro práci s doporučenou tabulkou k určování výživného dětí* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 2022. Dostupné z: <https://vyzivne.justice.cz/doporucujici-tabulka-vyživneho-a-manual-k-ni/>.

Již na první pohled je patrné, že tabulka oproti původní ministerské tabulce z roku 2011 doznala více změn. Nic se nemění na tom, že primárním ukazatelem, od něhož se dle tabulky bude výše výživného odvíjet, je čistý příjem povinného rodiče za 12 měsíců.³² Opětovně jako v roce 2011 je ministerstvem spravedlnosti konstatováno, že tabulka nezohledňuje specifické potřeby dítěte (např. z důvodu jeho zdravotního stavu), a nemusí být bez dalšího využitelná v případě rodičů s nízkými příjmy, či u vysoko příjmových povinných.

2.2.1 Životní etapy dítěte

Nově tabulka pracuje s rozčleněním do životních etap dítěte, které jsou určovány stupněm vzdělávání. Věk zde představuje pouze orientační hodnotu. Na rozdíl od tabulky z roku 2011 tak nová tabulka již nepracuje s pěti věkovými kategoriemi, nýbrž se omezuje na čtyři životní etapy dítěte. Současně však Manuál doporučuje, aby i v rámci jedné věkové etapy docházelo k navýšení výživného po 3 letech od posledního stanovení výživného s ohledem na skutečnost, že potřeby dítěte s věkem obecně neustále rostou. Takovéto navýšení by v intencích doporučujícího Manuálu mělo představovat zvýšení podílu výživného na příjmu povinného o 1 %. Z několika rozhodnutí soudů vyplývá, že právě uplynutím doby tří let dochází k nárůstu potřeb dítěte v důsledku jeho fyzického a psychického rozvoje.³³ Dá se tedy konstatovat, že tento závěr ministerstva spravedlnosti je v souladu s rozhodovací soudní praxí.

2.2.2 Počet vyživovacích povinností rodiče

Tabulka zohledňuje i vyšší počet vyživovacích povinností, které povinný má. Konkrétně počítá se situacemi, kdy má povinný až čtyři vyživované děti. Není přitom podle Manuálu rozhodné, zda povinný s dětmi žije ve společné domácnosti, či to, zda anebo v jakém rozsahu o děti pečuje. Zohledňovány jsou v rámci tabulky zkrátka všechny vyživovací povinnosti povinného k jeho dětem. Na tomto místě je třeba zdůraznit, že tabulka bere v potaz právě pouze vyživovací povinnosti k dětem, a nezohledňuje tak další zákonné vyživovací povinnosti, jež může povinný rodič mít například vůči svému manželu či registrovanému partnerovi anebo rodiči. V tomto ohledu ani Manuál neposkytuje určitý návod, jak se s takovým stavem vyrovnat. Zmiňuje, že pokud se i vzhledem k dalším zákonným vyživovacím povinnostem, které povinný rodič má, rodiče dítěte

³² Období 12 měsíců je zvoleno, neboť v mnohých organizacích dochází k vyplácení odměn či prémie jen jednou ročně. Kratší časový interval by tedy tuto skutečnost nezohledňoval. K tomu dále KOVÁŘOVÁ, Daniela. Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 30.

³³ KOTRADY, Pavel. Pohled soudní praxe na některé otázky týkající se stanovení výše výživného. bulletin-advokacie.cz, 20. srpna 2015. [cit. 18. února 2024] Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/pohled-soudni-praxe-na-nektere-otazky-tykajici-se-stanoveni-vyse-vyzivneho?browser=mobi>.

nedohodnou na výši výživného na základě doporučující tabulky, měl by i další vyživovací povinnosti povinného rodiče případně zvažít soud.

2.2.3 Míra péče a styku s dítětem

Co ze samotné tabulky není patrné, ale má dle představeného Manuálu ministerstva spravedlnosti vliv na výpočet dle tabulky výživného, je míra péče o dítě. Králíčková uvádí, že samotná míra osobní péče předpokládá a v podstatě tak často i kompenzuje jiné způsoby plnění vyživovací povinnosti.³⁴ Její zohlednění je tedy bezesporu důležitým hlediskem pro stanovení výše výživného, a to především u nezletilých dětí či zletilých dětí, které jsou odkázány na péči rodičů (např. hendikepování). Není přitom rozhodné, jak je formálně péče označena v soudním rozhodnutí či dohodě rodičů, ale to, jak se povinný rodič o dítě skutečně stará a zaopatřuje dítěti i jeho obvyklé potřeby. Do výše výživného by se dle Manuálu mělo promítat především to zapojení povinného rodiče, kdy je po určité dny dítě s povinným rodičem celý den, což zahrnuje typicky situace, kdy je dítě s tímto rodičem včetně nocí, a kdy povinný pravidelně hradí běžné potřeby dítěte včetně oblečení, školního stravování a účasti na školních či zájmových aktivitách. Nejde jen o občasné výdaje, jako jsou dárky či kulturní akce. Naopak dle ministerstva by z hlediska určování výše výživného neměla být zohledňována péče v zcela minimálním rozsahu (např. 3 dny v měsíci), stejně jako by neměl být zohledňován ani relativně široce nastavený styk za předpokladu, kdy jsou zajišťovány všechny běžné potřeby rodičem, jenž má dítě v péči.³⁵

V tomto ohledu lze se závěrem ministerstva zcela souhlasit, neboť za předpokladu, kdy rodič s dítětem tráví pouze pár dní v měsíci a nikterak se nad rámec výživného nepodílí na úhradě dalších nákladů, které dítěti vzniknou (například nákup ošacení reálně odpovídající potřebám dítěte, školních potřeb, kroužků atp.), by bylo dle mého zcela neadekvátní považovat těchto pár dní v měsíci za tak zásadní skutečnost, jež by měla ovlivnit výši výživného, která by povinnému rodiči byla na základě tabulky uložena hradit. V rámci příležitostného styku rodiče s dítětem nelze kupování jídla, občasného nákupu oblečení atp. považovat za plnění vyživovací povinnosti, neboť tímto nemůže dojít k saturování reálných aktuálních potřeb dítěte, které trvají po celé období, na než má být výživné hrazeno a nelze tak předpokládat, že takovýmto plněním jsou plně a včas kryty odůvodněné potřeby dítěte.³⁶ Rovněž považuji za vhodné, že ministerstvo v Manuálu konkrétně uvádí, že nelze přihlížet k výdajům za dárky či kulturní akce. I toto tvrzení ministerstva se opět

³⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 989.

³⁵ Ministerstvo spravedlnosti. *Manuál pro práci s doporučenou tabulkou k určování výživného dětí* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 2022. Dostupné z: <https://vyzivne.justice.cz/doporucujici-tabulka-vyzivneho-a-manual-k-ni/>.

³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2001, sp. zn. 4 Tz 114/2001.

zcela shoduje s konstantní soudní judikaturou³⁷, podle které příležitostná plnění v podobě dárků nelze pokládat za hrazení výživného. Na tomto místě se nevyhnu zmínění vlastní zkušenosti, kdy jsem již viděla otce s minimálním rozsahem styku s dítětem ukazovat matce dítěte účtenky dokládající částku vynaloženou za cestu do zoologické zahrady či za plyšovou hračku, přičemž se otec domáhal, aby mu tuto částku matka na výživné v předmětném měsíci, na který mělo být výživné hrazeno, započítala.

U započtení na tomto místě zůstanu. V Manuálu ministerstva je o započtení pojednáváno, ale ne zcela správně. Manuál doslova uvádí, že: „*Pokud je zvolena cesta, že by si rodiče měli zasílat určité peněžní prostředky (zejména v rámci střídavé péče a výlučné péče jednoho z rodičů s rozšířeným stykem druhého z rodičů), lze v rámci mimosoudní dohody zvážit s přihlídnutím k okolnostem určité zjednodušení. Podle něj by mohl být fakticky zasílán pouze rozdíl mezi částkami výživného vyčíslenými pro jednotlivé rodiče, a nemuselo tak docházet k permanentnímu přesunu totožných částek.*“³⁸ V poznámce pod čarou ministerstvo k takovému sdělení přikládá jisté „upozornění“, podle něhož je postup soudu při rozhodování odlišný, neboť soud nemůže postupovat jinak, jelikož jakékoliv započtení pohledávek výživného nezletilých dětí je dle § 1988 odst. 1 OZ absolutně neplatné. Je však třeba uvědomit si, že mimo jednostranného započtení, zákaz započtení výživného pro nesvéprávného nezletilého platí i pro započtení dohodou.³⁹ Toto ustanovení je kogentní, nelze se od něj tedy odchýlit. Telec a Králíčková k započtení výživného pro nezletilé ne plně svéprávné dítě uvádějí, že „*V praxi však k takovému započtení běžně dochází, zejména stanoví-li soud výživné oběma rodičům ve stejné výši, případně výživné poskytuje pouze ten z rodičů, jemuž byla určena vyšší částka, a to jen ve výši rozdílu mezi oběma výživnými, protože vzájemné zasílání výživného ve výši určené soudem se povinným rodičům nemůže zdát logické. Nicméně právní úprava je důvodná. Chrání třetí osoby, nezletilé nesvéprávné děti, a to i proti vlastním rodičům, kteří ne vždy dostojí svým slibům, dohodám apod.*“⁴⁰ Lze tak konstatovat, že s ohledem na kogentní právní úpravu obsaženou v OZ, by v tomto ohledu patrně ministerstvo nemělo o započtení výživného pro nezletilé nesvéprávné děti v Manuálu vůbec pojednávat. Myslím si, že pokud má ministerstvo za to, že takový „totožný přesun částek“ je zbytečný, bylo by vhodné, aby ministerstvo navrhlo příslušnou úpravu zákona tak, aby *de lege ferenda* bylo takové započtení umožněno. Domnívám se však, že by takový krok nebyl v nejlepším zájmu nezletilého dítěte, na jehož ochranu ustanovení § 1988 odst. 1 OZ cílí.

³⁷ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. listopadu 1996, sp. zn. 2 Tzn 172/96 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2020, sp. zn. 7 Tdo 419/2020.

³⁸ Ministerstvo spravedlnosti. *Manuál pro práci s doporučenou tabulkou k určování výživného dětí* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 2022. Dostupné z: <https://vyzivne.justice.cz/doporucujici-tabulka-vyzivneho-a-manual-k-ni/>.

³⁹ ŠILHÁN, Josef. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1148.

⁴⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEC, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2014, č. 3, s. 27.

2.2.4 Kontrolní částka

Současná podoba doporučující tabulky pro určení výše výživného zahrnuje rovněž kategorii tzv. kontrolní částky. Ministerstvo spravedlnosti v Manuálu uvádí, že v některých případech by určená částka výživného mohla být příliš vysoká ve vztahu k životní úrovni povinného, a to například v situaci, kdy vedle sebe existuje více vyživovacích povinností rodiče. Kontrolní částka tak má zohledňovat finanční prostředky, které by povinnému rodiči měly po uhrazení výživného zbývat pro jeho osobní potřebu. Zohlednění této částky má za cíl ponechat rodiči s nízkými příjmy základní životní úroveň, naopak u rodičů s vyššími příjmy by pak tato částka měla zajistit zásadně srovnatelnou životní úroveň s dítětem.⁴¹ Kontrolní částka se určuje buďto procentem z příjmu povinného, kdy dochází k výpočtu podílu z příjmu dle hodnoty v tabulce, anebo je stanovena pevnou spodní částkou, která je užívána při výpočtu srážek z příjmu povinného v exekuci či oddlužení.⁴² Za předpokladu, že má povinný rodič více vyživovacích povinností, je kontrolní částka vypočítávána oběma výše zmíněnými postupy, přičemž je následně z těchto dvou vybrána ta částka, která je vyšší, tedy příznivější pro povinného rodiče. Naopak v případě, kdy má povinný vyživovací povinnost jen k jednomu dítěti, je kontrolní částka omezena pouze na výši tzv. nezabavitelné částky, jako je vymezena výše. Poté, co dojde k výpočtu kontrolní částky odvíjející se z příjmu povinného, odečte se tato hodnota od jeho čistého měsíčního příjmu, čímž vzejde maximální hodnota částky, jež by výživné na děti nemělo přesahovat.

Ke skutečnosti, že Manuál i Kalkulačka ministerstva spravedlnosti v rámci výpočtu výše výživného počítají s uplatněním kontrolní částky až po zohlednění míry péče povinného, se kriticky staví Mindlová, která uvádí, že tento postup může být pro povinné rodiče od osobní péče o dítě odrazující, neboť nezohledňuje a neponechává rodiči finanční prostředky pro péči a osobní styk s dětmi.⁴³ Toto své tvrzení Mindlová dále podporuje provedenými výpočty při zohledňování různého počtu dnů, po které povinný o dítě osobně pečuje a dochází k závěru, že „*V případech péče jednoho rodiče se více méně příliš nelišila částka zbývající rodiči v situaci, kdy se rodič o děti nestaral vůbec, od situace rodiče se stykem v rozsahu i 25 % času.*“⁴⁴ Na tomto místě je však dle mého mínění třeba vzít v úvahu výše nastíněná kritéria, ke kterým má být při případném zohlednění péče přihlíženo – tedy k tomu, do jaké míry se povinný podílí i v čase, kdy je dítě u něj, na obstarávání potřeb dítěte, jako je jeho oděnění, úhrada kroužků či dalších mimořádných výdajů, nikoliv pouze na čas, který dítě s povinným stráví. Zohlednění kontrolní částky u povinného by pak před zohledněním podílu péče o dítě

⁴¹ Ministerstvo spravedlnosti. *Manuál pro práci s doporučenou tabulkou k určování výživného dětí* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 2022. Dostupné z: <https://vyzivne.justice.cz/doporucujici-tabulka-vyzivneho-a-manual-k-ni/>.

⁴² V roce 2024 představuje výše nezabavitelné částky pro výpočet exekucí a insolvenčí 14 197 Kč.

⁴³ MINDLOVÁ, Veronika. Korekce výživného kontrolní částkou v příkladech. *Právo a rodina*, 2023, č. 5, s. 13.

⁴⁴ MINDLOVÁ, Veronika. Výživné podle nového doporučení v příkladech. *Právo a rodina*, 2023, č. 2, s. 17.

dávalo dle mého názoru dobrý smysl pouze za situace, kdy se vedle péče na výše uvedených výdajích dítěte, které jsou způsobily saturovat poskytované výživné, aktivně podílí povinný společně s druhým rodičem. V takovém případě je patrné, že povinnému musí zůstat i po úhradě výživného dostatečné prostředky, ze kterých bude schopen zajistit odpovídající bydlení, jež realizaci péče o dítě umožní, stejně jako další výdaje spojené s péčí o dítě.⁴⁵

Za situace, kdy však rodič o dítě nepečuje vůbec, či ve zcela zanedbatelném rozsahu, se ke kontrolní částce jako takové stavím kriticky. Patrně si nelze představit, že by v případě soudního řízení o určení vyživovací povinnosti soud stanovil takové výživné, které by nezohledňovalo skutečnost, že samotnému povinnému musí po uhrazení výživného zůstat finanční prostředky i pro jeho potřebu. Ostatně o to, aby taková skutečnost zohledněna byla, se zasazuje § 915 odst. 1 OZ, podle něhož má být životní úroveň dítěte a rodiče zásadně stejná. Právě kontrolní částku v tabulce považuji za problematickou. Soud při určování výše výživného přihlíží se zřetelem na § 913 odst. 1 OZ k tomu, jaké má sám povinný životní náklady a na základě informací o nich hledá při své úvaze rovnováhu mezi prostředky, jež povinnému mají zůstat pro jeho osobní potřebu a adekvátní částkou výživného, která má být povinným hrazena dítěti. Při stanovení konkrétní výše výživného pak bude soud nahlížet rozdílně například na situaci, kdy rodič bydlí ve své vlastní nemovitosti, jejíž měsíční náklady budou často znatelně nižší, než pokud povinný bydlí v nájemném bytě. Obdobně bude disponibilní částka, jež má povinnému zůstat, soudem posuzována odlišně, pokud dojíždí za zaměstnáním stovky kilometrů, než pokud pracuje v místě bydliště. Takovýchto příkladů, které ovlivňují kolik prostředků má povinnému z jeho příjmu zůstat, bychom jistě našli více. Na základě toho dle mého mínění není na místě, aby kontrolní částka byla zohledňována „jedním metrem“ u všech povinných, ale mělo by být v tomto ohledu skutečně přihlíženo k individuálním okolnostem každého případu, a to i v případě dohody rodičů ohledně výše výživného na základě doporučující tabulky.

Současně se domnívám, že kontrolní částka do jisté míry stírá z povinných odpovědnost za výživu svých dětí. Tabulka například uvádí, že pokud má povinný čtyři děti, k nimž má vyživovací povinnost, měla by mu být ponechána částka odpovídající 50 % z příjmu. Mám za to, že takový parametr může v některých povinných dojem, že i při vícero vyživovacích povinnostech k dětem, bude takovým povinným částka odpovídající alespoň polovině příjmu zachována. Při mechanickém užití tabulky bez přihlídnutí k okolnostem daného případu může dle mého názoru dojít i k neúměrnému přenesení plnění vyživovací povinnosti na pečujícího rodiče. Byť by jeho příjmy byly srovnatelné s povinným, ne-li nižší, osobně si nedokáží představit, že by pečující rodič

⁴⁵ U zletilého dítěte, které již péči nevyžaduje, ani po žádný čas u povinného nebydlí, by pak do výpočtu podle Kalkulačky měla být zadána hodnota 0.

ze svého příjmu měsíčně vyčlenil určité nepřekročitelné procento, jež by mělo být ponecháno pouze pro jeho výlučnou potřebu a zbývající částku ponechal pro výživu dětí. Dle mého je zcela bezesporu, že povinnému rodiči po uhrazení výživného musí zbýt prostředky pro jeho osobní potřebu. Nelze však ke kontrolní částce přihlížet mechanicky, a proto ji v tabulce pokládám za velice problematický institut.

Aktuální verzi tabulky vypracovanou ministerstvem spravedlnosti vnímám ve srovnání s verzí z roku 2011 jako pokročilejší nástroj pro výpočet výše výživného. Je tomu tak především z toho důvodu, že současná tabulka zohledňuje širší spektrum kritérií než pouze příjem povinného a věk dítěte, ale bere v úvahu i vyšší počet vyživovacích povinností rodiče ke svým dětem. Doporučující Manuál ministerstva pro práci s tabulkou, který zahrnuje i metodiku, reflektuje do výpočtu výše výživného rovněž míru péče a osobního styku povinného s dítětem, což považuji za pozitivní krok. Podle mého názoru tabulka nicméně stále nezahrnuje další podstatné aspekty, které mohou ovlivnit výši výživného v konkrétních případech. Mám na mysli například další zákonné vyživovací povinnosti, které povinný může mít i k jiným osobám než ke svým dětem. Začleněním tohoto kritéria by tabulka lépe odrážela různorodost životních situací, které mohou nastat na straně povinného. Je však otázkou, zda by taková ještě podrobnější podoba tabulky byla pro rodiče, na něž primárně cílí, srozumitelná. Jistou kritiku zastávám ohledně tzv. kontrolní částky a jejího užití při korigování výsledného výpočtu výše výživného na základě tabulky. Ačkoliv nelze rozporovat účel této částky, tj. ponechání určitého obnosu finančních prostředků, které povinnému mají zbýt pro jeho osobní potřebu po uhrazení výživného, domnívám se, že její hodnota stanovená tabulkou by neměla být vnímána jako nepřekročitelná částka. Naopak by tzv. kontrolní částka měla být zohledněna i vzhledem k dalším okolnostem daného případu.

Celkově se domnívám, že tabulka včetně doprovodného Manuálu ministerstva spravedlnosti, stejně jako Kalkulačka, může výrazně pomoci rodičům dítěte, potažmo zletilému dítěti a rodiči, při dohodě o výši výživného. Současně jsem však toho názoru, že tabulky vytvořené ministerstvem, ačkoli jsou užitečné, nezaručují právní jistotu dětí ani rodičů v případě soudního rozhodování o výši výživného, jelikož pro soudce nejsou závazné. Objektivizace výživného by mohlo být dosaženo efektivněji, k čemuž by přispělo, aby tabulky byly vytvořeny soudy nebo zákonodárcem. Současná podoba ministerské tabulky však dle mého mínění může sloužit jako užitečná referenční pomůcka pro další práci na této problematice i pro případ, kdyby soudci či zákonodárci chtěli obdobný materiál vytvořit jakožto závazný, a to i z toho důvodu, že proces její tvorby byl konzultován s odborníky na problematiku výživného.

3 Limitace výživného

Limitace výše výživného představuje jednu z dalších možností objektivizace výživného. Tato metoda má za cíl pevně a předem stanovit spravedlivou a vyváženou výši výživného, která bude odpovídat potřebám dítěte a zároveň zohlední finanční situaci rodičů. Výživné může být limitováno shora nebo zespoda, tj. stanovením jeho maximální a minimální možné výše. Některé státy se v rámci úpravy výše výživného vydávají cestou stanovení maximální hranice (např. Velká Británie, kde se při výpočtu výše výživného nepřihlíží k příjmům nad určitou částku, či Rakousko), jiné cestou stanovení minimální pevné částky (např. Lotyšsko, Estonsko nebo Slovensko).⁴⁶ V České republice není v současné době ani jeden z těchto přístupů reflektován ani na zákonné úrovni, ani ustálenou soudní judikaturou.

3.1 Maximální výživné

Maximální výše výživného je zákonem či judikatorně vymezená částka, která slouží jako limitace výživného, jež může být stanoveno rodiči s nadstandardními příjmy. V České republice má dítě *de lege lata* právo podílet se na životní úrovni svých rodičů. Tato skutečnost pak odráží, že výživné není stanovováno pouze s ohledem na to, kolik je dítě reálně schopno spotřebovat za období, na které je výživné placeno, ale umožňuje soudci na základě majetkových poměrů rodiče rozhodnout tak, aby část výživného byla dítěti spořena. Jak vysoké výživné je ale již příliš vysoké, aby zákonodárce, potažmo soudy v rámci své judikatorní činnosti stanovily, že tuto částku není možné překročit? A je potažmo takový krok důvodný?

V souvislosti s tímto tématem patrně nelze opomenout hojně citovaný nálezný ústavního soudu ze dne 16. 12. 2015 ve věci sp. zn. IV. ÚS 650/15. Podstatou toho případu byla situace, kdy bylo otci v období po rozvodu manželství uloženo hradit výživné v částce 100 000 Kč, přičemž 30 000 Kč mělo být hrazeno k rukám matky, zbývajících 70 000 Kč pak na účet nezletilého dítěte. Zároveň bylo otci soudem prvního stupně uloženo, aby za zpětné období uhradil na výživném částku 10 160 000 Kč, přičemž tato částka byla odvolacím soudem změněna na 8 000 000 Kč, a měla být uhrazena na účet nezletilého. Otec napadl rozhodnutí soudu o výši výživného u Ústavního soudu s tím, že výživné je stanoveno jako nadstandardně vysoké, a že došlo k omezení jeho základního práva vychovávat své dítě garantovaného čl. 32 odst. 4 LZPS, které mimo jiné spočívá v určení způsobu výchovy se zohledněním hodnot, které rodiče preferují. Ústavní soud plně akceptoval argumentaci stěžovatele a uznal, že obecné soudy stanovením vysokého výživného porušily jeho

⁴⁶ GROCHOVÁ, Martina. Přiměřená výše výživného pro nezletilé dítě v rozhodovací praxi českých opatrovnických soudů. Čas na objektivizaci výživného? *Casopis pro právní vědu a praxi*, 2015, roč. 23, č. 3, s. 260.

právo vychovávat své dítě. Ústavní soud dále podpořil stěžovatele a v citovaném nálezu mimo jiné uvedl, že „*soudce by při rozhodování o výživném neměl být pouhým počtářem, ale měl by se zamýšlet též nad smyslem a účelem výživného.*“⁴⁷ Ústavní soud poskytl tímto každému povinnému rodiči užitečný argument, který může využít k tomu, aby požadoval stanovení výživného nižšího, než by bylo dítěti přiznáno v souladu s platnými právními předpisy. I když je stanovisko Ústavního soudu pochopitelné a z hlediska morálních principů obhajitelné, je v rozporu s platným právem a s dosavadní judikaturou soudů.⁴⁸ Mám za to, že soudy v rámci řízení o určení výše výživného nemohou zevrubně zkoumat preferované hodnoty rodičů, které by se následně promítaly do výše výživného. Pokud by tomu tak bylo, domnívám se, že mnozí povinní by při případném soudním řízení zcela přehodnotili své dosavadní výchovné metody, a začali znenadání prosazovat výchovu dítěte až téměř k askezi, která by nemusela vůbec korespondovat s životním stylem samotného rodiče.

Ústavní soud ve shora citovaném nálezu konstatoval i to, že v případě příliš vysokého výživného stanoveného mechanickým způsobem, by mohlo *ad absurdum* docházet k tomu, že by dítě, jehož rodiči bylo soudem stanoveno platit výživné, mohlo být z materiálního hlediska v lepší pozici, než kdyby vyrůstalo v rámci tradiční rodiny. Právě u funkční rodiny totiž nedochází k ingerenci soudu do jejích finančních záležitostí.⁴⁹ Na situaci lze podle mého nahlížet i opačně. Pokud by existovala maximální limitace výživného, mohlo by se stát, že i když by dítěti ve funkční rodině bylo hrazeno rodičem nadstandardní výživné, soud by při případném následném určování výše výživného mohl rozhodnout o podstatně nižší částce než jaká byla rodiči poskytována v době trvání funkční rodiny dobrovolně, a tak založit rozpor mezi životní úrovní dítěte a rodiče.

V mém nesouhlasném postoji k maximální částce výživného hraje roli i případný ukazatel, podle něhož by mělo být maximální výživné nastaveno, tedy jaká částka by měla být vnímána objektivně za nepřekročitelnou. Hledání měřítek a ovlivňujících faktorů, které by částku maximálního výživného odrážely, by dle mého mínění představovalo v naší právní úpravě krok zpět, zejména vzhledem ke skutečnosti, že se v roce 1998 zákonodárce oprostil od socialistického reliktu v podobě spotřebního charakteru výživného. I z toho důvodů nepovažuji zavedení institutu maximálního výživného do našeho právní řádu za vhodné.

⁴⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 16. prosince 2015, sp. zn. IV. ÚS 650/15, bod 29.

⁴⁸ PREININGEROVÁ, Kateřina. *Ústavní soud k otázce výživného pro rodiče s nadstandardním příjmem*. [online]. Epravo.cz, 15. dubna 2016 [cit. 29. prosince 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ustavni-soud-k-otazce-vyzivneho-pro-rodice-s-nadstandardnim-prijmem-101015.html?mail&fbclid=IwAR03M5HtV7E2C3SkzYSUwhGbWMstozPVDTW9fULYRiEEp0w65HRc-CJH9Ac>.

⁴⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 16. prosince 2015, sp. zn. IV. ÚS 650/15, bod 31.

3.1.1 Luxusní hranice výživného v Rakousku

V Rakousku se výše výživného odvíjí od čistého měsíčního příjmu povinného. Tento přístup je založen na procentní sazbě, která se v závislosti na věku dítěte pohybuje v rozmezí od 16% do 22% z čistého příjmu povinného, a vychází z ustálené judikatury rakouských soudů. Pro případy, kdy se povinný záměrně vyhýbá výdělečné činnosti, jakož i pro případy, kdy není výživné stanoveno soudem, vydává každoročně Zemský soud ve Vídni sazby tzv. obvyklých potřeb dítěte, které soudu slouží jako pomocné vodítko při určování výše výživného. Tyto sazby jsou s ohledem na 6 věkových kategorií dítěte stanoveny tak, aby pokryly všechny potřeby průměrného dítěte. V roce 2024 se pohybují v závislosti na věku dítěte od 340 € do 760 €. ⁵⁰

Při stanovení výše výživného rakouské soudy obvykle napřed provedou výpočet výživného pomocí procentní sazby z příjmu povinného, a následně tuto částku porovnávají se sazbou obvyklých potřeb. Tento postup je nezbytný, protože procentní sazba z rodičova příjmu nebere v úvahu individuální potřeby dítěte, a tak je nutné provádět kontrolu i pomocí sazeb obvyklých potřeb. Pokud má být výživné stanoveno rodiči s nadstandardním příjmem, navyšují se sazby obvyklých potřeb dítěte o dvou až dvou a půl násobek. Výsledná hodnota pak tvoří tzv. luxusní hranici výživného, a jejím hlavním účelem je zamezit poskytování tak vysokého výživného, které by již nebylo výchovné. Ani tak ale není tato hranice pro soudy bezpodmínečně závazná. ⁵¹ Při přepočtu na českou měnu představuje aktuálně luxusní hranice výživného v případě dětí ve věku do dvou let (tedy nejnižší věkové kategorie) částku 17 000 Kč, v případě dětí nad 20 let (nejvyšší věková kategorie dítěte) částku 47 500 Kč.

Ač nejsem zastánkyní maximální limitace výživného, neboť nesouhlasím s tvrzením, že by právě výživné dítě vychovávalo a pokrývalo tak jeho charakter, nelze rakouskému modelu upřít, že nastoluje v oblasti výživného poměrně jasná pravidla, a to nejen s ohledem na jeho maximální výši, čímž podporuje princip legitimního očekávání obou stran vyživovacího závazku.

3.2 Minimální výživné

Jistý protipól k maximálnímu výživnému představuje výživné minimální, tedy taková pevně stanovená částka, kterou by měl každý povinný rodič přispívat na výživu nezaopatřeného dítěte, a to bez ohledu na jeho schopnosti, možnosti a majetkové poměry. ⁵² S objektivizačním kritériem ve

⁵⁰ BLÜHBERGER, Gert. *Sonderbedarf/ Regelbedarf & Unterhaltsstopp* [online]. Alimente.wien, 2024 [cit. 3. března 2024]. Dostupné z: <https://www.alimente.wien/Regelbedarf.html>

⁵¹ Nález Ústavního soudu ze dne 16. prosince 2015, sp. zn. IV. ÚS 650/15, bod 24.

⁵² DEMJANOVÁ, Radka, ŠMÍD, Ondřej. In ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej, JURÁŠ, Marek a kol. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 210 – 211.

formě stanovení nejnižší částky, jež je každý povinný z vyživovací povinnosti hradit, se v současnosti můžeme setkat například v právním řádu na Slovensku či v Německu.⁵³

Šínová⁵⁴ a Grochová⁵⁵ konstatují, že cílem stanovení minimální částky výživného na zákonné úrovni je zajistit každému dítěti alespoň minimální životní úroveň, kterou by mělo mít k uspokojení základních životních potřeb. Králíčková dále uvádí, že „(...) institut minimálního výživného chápáný mnohými zahraničními experty jako motivační a výchovný, je možné považovat za dobrý krok vpřed při ochraně práv oprávněného, zejména dítěte. Tímto institutem je dán povinnému jasný signál, že pokud si pořídil dítě, je především na něm, aby jej vyživoval alespoň v základní míře (...)”⁵⁶

Snahy o legislativní zakotvení minimálního výživného v České republice byly patrné již několikrát v minulosti, nebyly však úspěšné.⁵⁷ Zvažovaná možnost zavedení minimálního výživného zde byla i v době, kdy došlo k vytvoření nové ministerské tabulky pro určování výše výživného. V roce 2022 před představením nových doporučujících tabulek ministerstva spravedlnosti k určování výše výživného byl vydán materiál obsahující analýzu a doporučení k užívání tabulek pro veřejnost⁵⁸, který rovněž pojednával o možnosti zavedení minimálního výživného do našeho právního řádu. Ministerstvo spravedlnosti v rámci zmíněné analýzy pracovalo s možností stanovení minimálního vyživeného na zákonné úrovni ve výši 50 % životního minima dítěte. Po provedených propočtech ale závěrem ministerstvo na tomto místě konstatovalo, že nepokládá zavedení minimálního výživného na zákonné úrovni za nutné. Tento závěr dle analýzy ministerstva spravedlnosti plyne ze skutečnosti, že v praxi je funkci minimálního výživného schopna plnit spodní hranice navržené tabulky, jelikož částka vypočítaná dle této tabulky pro povinného, jenž dosahuje minimální mzdy, zhruba odpovídá polovině životního minima dítěte. V souvislosti s tímto závěrem je dle mého názoru však třeba předeštit dvě podstatné okolnosti, o nichž analýza ministerstva spravedlnosti nepojednává, resp. nebere je v potaz. První z nich je ta skutečnost, že ne vždy povinný dosahuje minimální měsíční mzdy, jak tabulka předpokládá. Hovořím na tomto místě o případech, kdy je povinný (někdy i zcela účelově) zaměstnán na částečný

⁵³ Tamtéž, s. 210.

⁵⁴ Tamtéž, s. 211.

⁵⁵ GROCHOVÁ, Martina. Přiměřená výše výživného pro nezletilé dítě v rozhodovací praxi českých opatrovnických soudů. Čas na objektivizaci výživného? *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2015, roč. 23, č. 3, s. 260.

⁵⁶ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Právo na výživné versus vyživovací povinnost: úvaha nad kolizí hodnot. In: *Dny práva 2013* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2013, svazek č. 473, část V [cit. 5. března 2024]. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2013/05_Pravo_na_vyzivne_v_vyzivovaci_povinnost.pdf

⁵⁷ ČTK. *ČSSD prošel návrh na zavedení minimálního výživného* [online]. idnes.cz, 27. ledna 2010 [cit. 17. března 2024]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/cssd-prosel-navrh-na-zavedeni-minimalniho-vyzivneho-pci-domaci.aspx?c=A100127_213851_domaci_lf. Dále také PLÍHALOVÁ, Markéta. *Pár stovek nestačí, říká Maláčová a navrhuje stanovit minimální výši alimentů* [online]. hn.cz, 21. října 2019 [cit. 17. března 2024]. Dostupné z: <https://archiv.hn.cz/c1-66663160-par-stovek-nestaci-rika-malacova-a-navrhuje-stanovit-minimalni-vysi-alimentu>.

⁵⁸ Ministerstvo spravedlnosti. *Analýza využívání tzv. doporučujících tabulek k určování výživného* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 2022. Dostupné z: https://vyzivne.justice.cz/soubory_download/analiza-vyuzivani-tzv-doporucujici-tabulky-k-urcovani-vyzivneho/

úvazek či na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Nebude tedy automaticky platit, že za předpokladu stanovení výše výživného na základě doporučující tabulky dojde vždy ke stanovení takové výše výživného, jež by částce představující alespoň 50 % z částky životního minima dítěte odpovídala.

Druhým zásadním faktem je pak skutečnost, že tabulky stále disponují toliko pouze pomocným charakterem, a nepředstavují pro soudce závaznou metodiku pro určení výše výživného. Myslím si tedy, že upuštění od případného zavedení minimálního výživného do právního řádu na základě konstatování toho, že samotné tabulky tuto problematiku jsou schopny dostatečně zabezpečit, není na místě. Ani existence doporučujících tabulek totiž automaticky negarantuje to, že bude výživné dítěti, byť v jakékoli minimální částce, určeno, jako by tomu bylo v případě zavedení minimálního výživného na zákonné úrovni.

V říjnu roku 2023 začali zástupci ministerstev spravedlnosti, financí a práce, ale i poslaneckých klubů a advokacie diskutovat o tom, zda institut minimálního výživného pro dítě do našeho právního řádu zavést, potažmo jakou zvolit jeho výši.⁵⁹ V souvislosti s možným přijetím koncepce minimálního výživného je na místě zamyslet se jak nad pozitivy, tak i negativy, které s sebou může tento institut přinést. Za pozitivní přínos je vedle již výše zmíněného účelu stanovení hranice minimálního výživného, tedy zajištění potřeb dítěte alespoň v minimální možné výši, zcela jistě možné považovat skutečnost, že by taková případná právní úprava mohla do jisté míry odstranit nejednotnost v rozhodování soudů⁶⁰, s čímž souvisí i posílení hlediska právní jistoty a předvídatelnosti soudních rozhodnutí v oblasti určení výše výživného. Na druhou stranu, ačkoliv by zavedení hranice minimálního výživného do našeho právního řádu jistě přineslo výše zmíněná pozitiva, je nutno zmínit rovněž i jistá úskalí, která by taková právní úprava mohla vyvolávat. Jako jistá nevýhoda se může jevit skutečnost, že s přijetím minimálního výživného by došlo k většímu zatížení soudního aparátu, protože by soudy byly povinny *ex officio* změnit ta rozhodnutí, jimiž bylo stanoveno výživné nižší než případná zákonem stanovená hranice minimálního výživného.⁶¹ Rovněž by mohlo docházet k situacím, kdy by majetkové poměry, možnosti a schopnosti povinného rodiče neodůvodňovaly stanovení výživného ani v takto minimálně vyměřené částce. Tento stav by mohl nastat například u povinných rodičů, kteří pobírají nízký invalidní důchod, ocitli se ve stavu hmotné nouze anebo si ze subjektivního důvodu (např. z důvodu nepříznivého zdravotního stavu) či objektivního důvodu (např. z důvodu nedostatku pracovních míst) nemohou

⁵⁹ REDAKCE. *Ministerstva začala řešit otázku, zda zavést minimální výživné na dítě*. Advokatnidenik.cz, 26. října 2023. [cit. 30. prosince 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2023/10/26/ministerstva-zacala-resit-otazku-zda-zavest-minimalni-vyzivne-na-dite/>

⁶⁰ DEMJANOVÁ, Radka, ŠMÍD, Ondřej. In ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej, JURÁŠ, Marek a kol. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 211.

⁶¹ Tamtéž.

nalézt zaměstnání, a zajistit si tak dostatečný příjem, jež by jim výživné alespoň v zákonem uložené minimální výši umožnil hradit. Takový rodič je pak sám v situaci, kdy dokáže stěží zajistit výživu sobě. I tento argument by však *de lege ferenda* bylo možné ošetřit zákonným ustanovením, které by za předpokladu, že dojde k natolik závažné situaci, kdy by po povinném rodiči nebylo možné spravedlivě žádat výživné, byť v minimální zákonem stanovené výši, umožnilo soudu tyto mimořádné faktory zvážit a minimální výživné nestanovit. Dalším možným argumentem proti zavedení minimálního výživného může být rovněž názor, který uvedlo ministerstvo spravedlnosti již v roce 2019 v rámci tehdejšího vypořádání se s námitkami k návrhu ministerstva práce a sociálních věcí, jenž se týkal zavedení minimálního výživného do našeho právního řádu. „*Koncept minimálního výživného nemůže dostatečně plnit ani úlohu pozitivního společenského signálu, podle něhož je třeba plnit vyživovací povinnost v určitém minimálním rozsahu. Má-li být veřejnosti vyslán signál, že má být placeno výživné minimálně ve výši 1 044 Kč (u dítěte do 6 let), může to být interpretováno i tak, že postačí platit jen 1 044 Kč.*“⁶² S tímto názorem se nemohu plně ztotožnit, ačkoliv si osobně dokáži představit, že právě takový argument by byl ze strany povinných rodičů v řízení o určení výše výživného hojně uplatňován. I nadále by po případném zavedení zákonné výše minimálního výživného mělo být dle mého mínění vycházeno z ustálené premisy zakotvené v § 915 odst. 1 OZ, že dítě má právo na zásadně shodnou životní úroveň jako rodič. Za předpokladu, že povinný rodič by vzhledem ke svým majetkovým poměrům, možnostem a schopnostem byl schopen plnit výživné v částce převyšující minimální výživné, by tato argumentace nemohla obstát. Ústavní soud v jednom ze svých nejnovějších nálezů v oblasti výživného vyslovil názor, že „*Stanovení výživného je vždy toliko snahou přiblížit se přirozenému stavu, kdy je výživa zajišťována v rámci funkční rodiny.*“⁶³ Patrně si lze stěží představit situaci, kdy v rámci „funkční“ rodiny, ve které žijí děti se zdravými rodiči, by jak osobní péči, tak materiální zabezpečení dítěte zajišťoval pouze jeden z rodičů, zatímco druhý by byl v obou ohledech pasivní, ať už by ekonomická situace takové rodiny byla jakákoliv.

3.2.1 Minimální výživné na Slovensku

Minimální výživné na Slovensku je od 1. 4. 2005 zakotveno v § 62 odst. 3 ZoR, na základě něhož je každý rodič povinný plnit bez ohledu na své schopnosti, možnosti a majetkové poměry svou vyživovací povinnost v minimálním rozsahu ve výši 30 % z částky životního minima dítěte. Vzhledem k tomu, že se částka minimálního výživného odvíjí od sumy životního minima, která se

⁶² Ministerstvo spravedlnosti. *VYPOŘÁDÁNÍ PŘIPOMÍNEK K MATERIÁLU S NÁZVEM: Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 2019. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/media2/file/2007/File37460.pdf?attachment-filename=6448458-2019-05-21-vyporadani-pripominek-6838401.pdf>.

⁶³ Nález Ústavního soudu ze dne 24. ledna 2024, sp. zn. IV. ÚS 2173/23, bod 44.

toliko každoročně mění, odkazuje § 62 odst. 3 ZoR na „osobitný zákon“, jímž se rozumí zákon č. 601/2003 Z. z, o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov, jenž částku životního minima dítěte upravuje v § 2 písm. c). Tato částka se pak pro účely stanovení minimálního výživného každoročně mění k 1.červenci příslušného roku.⁶⁴ Není přitom rozhodné, zda se jedná o vyživovací povinnost k nezletilému nebo zletilému nezaopatřenému dítěti. Slovenský zákonodárce byl v přijetí takovéto zákonné úpravy motivován především ideou, že rodiče musí být schopni zabezpečit své dítě vždy, i kdyby tomu tak mělo být na úkor vlastního minima. I přes zavedení minimálního výživného nedošlo v rámci slovenské právní úpravy ke změně kritérií, na základě nichž dochází ke stanovení výše vyživovací povinnosti. Soud i nadále při určení výše výživného musí primárně přihlížet k individualitě každého konkrétního případu a zkoumat, jaké jsou možnosti, schopnosti a majetkové poměry na straně povinného, na druhé straně pak jaké jsou odůvodněné potřeby dítěte. V situaci, kdy na základě uvedených kritérií pro určení rozsahu vyživovací povinnosti celková příjmová a majetková situace povinného neumožňuje určit výši výživného ve smyslu standardních kritérií, nebo pokud by byla výše výživného takto určena nižší, než částka výživného ve smyslu § 62 odst. 3 ZoR, aplikuje se institut minimálního výživného.⁶⁵

Poté, co byl institut minimálního výživného začleněn do slovenského právního řádu, docházelo k tomu, že v situacích, kdy byla povinnému uložena povinnost přispívat na výživu dítěte v takto vymezené minimální částce, vyčíslovaly soudy konkrétní aktuální sumu minimálního výživného ve svých rozhodnutích. Tímto však docházelo k tomu, že jakmile se zvýšila částka životního minima, musel se rodič, jemuž bylo dítě svěřeno do péče, anebo samo zletilé dítě, obrátit na soud s návrhem na zvýšení výživného, které by opět odpovídalo aktuální výši minimálního výživného. Tento postup představoval nadměrnou zátěž jak na straně soudů, tak na straně oprávněných.⁶⁶ Řešením této situace byla novela zákona č. 99/1963 Z.z., Občiansky súdny poriadok, která v § 155 odst. 3 tohoto zákona umožnila vyjádřit znění výroku rozsudku o plnění v plnění v penězích i jiným nezaměnitelným způsobem než jeho vyčíslením, a to s odkazem na přesný způsob určení, který vyplývá z příslušného zákona.⁶⁷ Stanovují-li na Slovensku v současné době soudy povinnému povinnost plnit minimální výživné, je nanejvýš účelné využití právě tohoto způsobu vyjádření částky, čímž dochází ke každoroční valorizaci výživného v závislosti na změně částky životního minima, aniž by bylo nutné nové rozhodnutí soudu.

Jsem toho názoru, že zavedení minimálního výživného do našeho právního řádu by bylo vhodné. Za inspiraci v tomto ohledu by mohla posloužit právě výše zmíněná slovenská právní

⁶⁴ § 5 odst. 1 zák. č. 601/2003 Z. z, zákon o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov

⁶⁵ LUPRICHOVÁ, Petronela. In ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej, JURÁŠ, Marek a kol. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 225 - 226.

⁶⁶ Tamtéž, s. 227 – 228.

⁶⁷ V současné době § 218 odst. 4 zák. č.160/2015 Z. z., Civilný sporový poriadok

úprava, neboť právě ta je nám v mnoha ohledech stále nejbližší. Mám za to, že zakotvení tohoto institutu do právního řádu ČR by došlo k posílení právní jistoty dítěte, a zároveň umocnění odpovědnosti povinného rodiče. Filozofii slovenského zákonodárce, jenž má za to, že rodič by se měl na výživě svého dítěte podílet, byť by tomu tak mělo být na úkor jeho vlastního minima, považuji za opodstatněnou, neboť v případě, kdy by spolu rodiče dítěte sdíleli společnou domácnost a pečovali o své dítě společně, podíleli by se oba i na úhradě alespoň minimálních existenčních nákladů dítěte. Zároveň nelze pominout, že existují povinní rodiče, kteří se vyhýbají plnění vyživovací povinnosti tím, že nepřiznávají svůj příjem zcela, anebo z části, a na základě této skutečnosti je jim poté vyměřeno výživné v absolutně neadekvátní výši, jež nedokáže pokrýt ani zcela základní potřeby dítěte. Na tomto místě je vhodné uvést náleží Ústavního soudu, v němž vyslovil, že přivést na svět dítě je právem rodiče, nikoli jeho povinností. Pokud tak rodič učiní, musí si být vědom všech důsledků, tedy i toho, že své dítě musí vyživovat.⁶⁸ Domnívám se, že zavedením minimálního výživného do českého právního řádu by byla každému dítěti zajištěna alespoň základní částka, jež by napomohla pokrýt jeho zcela základní potřeby, což si dítě, které je na světě z vůle svých vlastních rodičů, podle mého názoru bezesporu zaslouží.

⁶⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 10. června 2013, sp. zn. I. ÚS 4239/12, s. 5.

4 Valorizace výživného

Automatická valorizace výživného je vedle minimálního výživného oblastí, kterou by se měla zabývat expertní skupina na oblast výživného, o jejímž zřízení rozhodl ministr spravedlnosti.⁶⁹ Obecně vzato představuje valorizace výživného mechanismus, kterým je upravována výše výživného v čase v souladu s určitými ekonomickými nebo inflačními ukazateli. Jedná se tak o způsob objektivizace v souvislosti se změnou již stanoveného výživného. S valorizací výživného se můžeme setkat v rámci právních řádů některých evropských zemí, a to ve dvou možných podobách. První z nich je valorizace minimálního výživného, ke které dochází na základě změny koeficientu, od něhož se výše minimálního výživného odvíjí. Tento princip v současné době funguje například na Slovensku či v Německu. Druhou variantou je pak automatická valorizace každého pro dítě stanoveného výživného, a to bez ohledu na jeho minimální zákonem stanovenou výši. K takovéto změně výše výživného pak dochází na základě předem stanovených kritérií, aniž by bylo ke změně nutné nové rozhodnutí soudu. Cílem obou pojetí valorizace je pak zajistit, aby výše výživného pro dítě byla aktuální a odpovídala změnám nákladů na živobytí či inflaci. Jak jsem již zmínila, diskuze o přijetí automatické valorizace výživného probíhaly na našem území již v minulosti, dlužno však podotknout, že se diskuze různily v návaznosti na to, jaké výživné by potencionálně mělo být valorizováno, případně jaký by měl být faktor či ukazatel, podle něhož by k samotné valorizaci mělo docházet.

4.1 Valorizace minimálního výživného

V zemích, v jejichž právním řádu je právními předpisy upraven institut minimálního výživného, je tato částka povětšinou navázána na částku životního minima, a s její změnou tak dochází k automatické valorizaci takto určeného minimálního výživného. Tento princip valorizace minimálního výživného byl obsažen také v návrhu změny právní úpravy výživného z roku 2010, který byl předložen skupinou poslanců ČSSD poslanecké sněmovně k projednání. Cílem tohoto návrhu zákona bylo zavedení minimálního výživného na dítě a také jeho následná valorizace. Částka, která dle návrhu zákona měla představovat výši minimálního výživného byla odstupňována podle věku dítěte, konkrétně pro děti do 6 let mělo minimální částku výživného představovat částku výši 1 400 Kč, pro děti od 6 let pak 1 680 Kč. Součástí návrhu zákona bylo také ustanovení, jenž by sazby minimální výše výživného vláda nařízením zvyšovala pokaždé, kdy by došlo k navýšení částky životního minima, čímž by docházelo k tzv. zákonné valorizaci minimálního výživného.

⁶⁹ VOKURKOVÁ, Iva. ‚Výživné pobírám 250 korun.‘ *Stát jedná o stanovení minimální částky alimentů i automatické valorizaci* [online]. irozhlas.cz, 18. září 2023 [cit. 1. března 2024]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/ekonomika/vyzivne-alimenty-samozivitel-valorizace-ekonomika_2309181902_afo.

Soudům by byla daná pravomoc změnit rozhodnutí o stanovení výživného nebo schválené dohody, pokud by neodpovídaly minimální hranici výživného v závislosti na životním minimu dítěte. Navrhovaná změna právní úpravy však nebyla přijata. I s ohledem na diskuze, které v současnosti probíhají⁷⁰, by právě tento princip nastavení minimálního výživného a jeho valorizace mohl být jedním z přijatelných řešení.

Stejně tak, jako se domnívám, že by *de lege ferenda* bylo vhodné do našeho právního řádu zakotvit institut minimálního výživného, mám za to, že by jeho částka měla být navázána na částku životního minima dítěte. Tímto by docházelo k jeho pravidelné valorizaci s ohledem na měnící se výši částky, z které by bylo minimální výživné odvozeno.

4.1.1 Valorizace minimálního výživného v zahraničí

Na obdobném, jako výše zmíněném, principu funguje v současné době právní úprava valorizace výživného na Slovensku, o němž pojednávám výše v subkapitole Minimální výživné na Slovensku. K valorizaci minimálního výživného pak dochází rovněž v Německu, kde je jeho zvyšování vázáno na index specifikovaný německým občanským zákoníkem⁷¹. Minimální úroveň výživného pravidelně stoupá v souladu s věkem dítěte podle třístupňové stupnice, která odráží výši minimálního výživného podle věkové kategorie nezletilého dítěte. Jakmile nezletilé dítě dosáhne dalšího věkového stupně v rámci výše zmíněné třístupňové stupnice a naváže-li soud platby výživného na tento index, není nutné rozhodnutí o výživném měnit.⁷²

4.2 Komplexní valorizace výživného

Druhou možností využití automatické valorizace výživného je její navázání na všechna rozhodnutí, respektive i schválené dohody, kterými byla stanovena výše výživného. Podle současné platné právní úpravy je možné, aby rozhodnutí, kterým byla povinnému uložena povinnost hradit výživné, bylo změněno, dojde-li na straně dítěte či povinného ke změně poměrů – jedná se tak o rozhodnutí s klauzulí *rebus sic stantibus*. Změna poměrů představuje stav odlišný od stavu, který byl rozhodující při původním, resp. předchozím rozhodování o výši výživného. Aby došlo ke změně takového rozhodnutí, musí se zásadně jednat o podstatnou změnu okolností, tedy o změnu

⁷⁰ REDAKCE. *Ministerstva začala řešit otázku, zda zavést minimální výživné na dítě* [online]. Advokátnídeník.cz, 26. října 2023. [cit. 30. prosince 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2023/10/26/ministerstva-zacala-resit-otazku-zda-zavest-minimalni-vyzivne-na-dite/>

⁷¹ § 1612a odst. 1 BGB

⁷² Evropská soudní síť (občanské a obchodní věci). *Vyživovací povinnost. Německo* [online]. e-justice.europa.eu, 29. prosince 2023 [cit. 29. února 2024]. Dostupné z: [https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-de-maximizeMS_EJN-cs.do?member=1&fbclid=IwAR1VnCHDGLmxhDv-IBP77B8Ec5xxk\]sgg1HU5rJAdO5oqA9n2gwhwIX9Ix0_aem_AVf-Qn7EY3ge3ixTp5KNQDNPs-yIdhonheM4xUWFFHXOOP7E87YgMjOfG0zvPqbpz3JrOWxsKv_FzUOL4hNVLB1sZ](https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-de-maximizeMS_EJN-cs.do?member=1&fbclid=IwAR1VnCHDGLmxhDv-IBP77B8Ec5xxk]sgg1HU5rJAdO5oqA9n2gwhwIX9Ix0_aem_AVf-Qn7EY3ge3ixTp5KNQDNPs-yIdhonheM4xUWFFHXOOP7E87YgMjOfG0zvPqbpz3JrOWxsKv_FzUOL4hNVLB1sZ)

závažnějšího charakteru, která odůvodňuje zvýšení anebo snížení výše výživného.⁷³ Řízení o změně výše výživného může návrhem iniciovat samo zletilé dítě nebo jeden z rodičů nezletilého ne plně svéprávného dítěte. Dle § 923 odst. 1 OZ, které zcela koresponduje s § 475 odst. 1 ZŘS, pak ve věcech nezletilých může být takové řízení zahájeno soudem i *ex officio*. Na změně výživného se rodiče nezletilého dítěte, potažmo zletilé dítě s rodičem, mohou vždy i mimosoudně dohodnout. Ne vždy jsou však obě strany takové dohody, která by byla především v nejlepším zájmu dítěte, schopny docílit mimosoudní cestou. Za takových okolností je proto nezbytné absolvování soudního řízení, které je mnohdy stresující a může také poškodit vztahy v rodině. Právě tomuto jevu by automatická valorizace výživného mohla předcházet.

Mimo jiné s tímto cílem v roce 2021 předložil poslanec KDÚ-ČSL Marian Jurečka návrh změny zákona⁷⁴, která by reflektovala automatickou valorizaci výživného pro nezletilé děti. Cílem návrhu bylo uzákonit každoroční navyšování výživného na nezletilé dítě o inflaci. Navrhovaná změna zákona měla být koncipována tak, aby se výživné pro nezletilé dítě valorizovalo bez nutnosti nového soudního rozhodnutí vždy k 1. dubnu každého roku o míru inflace vyhlášenou každoročně Českým statistickým úřadem za předcházející kalendářní rok. Důvodová zpráva rovněž jako inspirační zdroj pro zavedení tohoto institutu zmiňuje další evropské státy, jako například Německo, Nizozemsko či Finsko, v jejichž právních řádech existují mechanismy, které automatickou valorizaci výživného umožňují. Další argument, jenž dle důvodové zprávy svědčí pro zavedení automatické valorizace výživného o míru inflace, je takový, že jednou stanovené výživné sice soud může při změně okolností změnit, nicméně především na návrh jednoho z rodičů, s čímž souvisí absolvování dalšího soudního řízení. S tím, dle návrhu, souvisí zabřemenění soudů na jedné straně, na straně druhé pak skutečnost, že rodič, který se dožaduje zvýšení výživného má s tímto úkonem spojeny finanční náklady, a mnohdy také až traumatizující situaci při kontaktu s druhým rodičem.⁷⁵ K tomuto návrhu zákona zaujala vláda v červenci 2021 nesouhlasné stanovisko, v rámci něhož se vyjádřila tak, že současně nastavená kritéria pro určení výše výživného není podle názoru vlády třeba měnit. V rámci nesouhlasného stanoviska vláda konstatuje, že by ke zvýšení výživného takto docházelo i přes to, aniž by na straně povinného došlo ke změně jeho schopností, možností nebo majetkových poměrů ve smyslu § 913 odst. 1 OZ. Vláda na tomto místě zmiňuje, že s růstem inflace automaticky nedochází ke zvýšení příjmů povinného. Rovněž se vláda domnívá, že dojde-li k automatické valorizaci výživného bez toho, aniž by se zlepšily majetkové poměry

⁷³ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1041 – 1042.

⁷⁴ Návrh poslance Mariana Jurečky na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpis ze dne 2. července 2021 (sněmovní tisk č. 1266).

⁷⁵ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpis ze dne 2. července 2021, obecná část (sněmovní tisk č. 1266).

povinného, mohl by tento mechanismus mít negativní dopad i na rozsah výživného poskytovaného dalším osobám, k nimž má povinný vyživovací povinnost. Mimo jiné bylo vládou konstatováno, že zde není řádné odůvodnění toho, proč by k takovéto valorizaci výživného mělo docházet pouze v případě vyživovací povinnosti k nezletilým, a nikoliv i k zletilým nezaopatřeným dětem.⁷⁶

V současnosti je zavedení automatické valorizace, spolu se zavedením minimálního výživného, znovu diskutovaným tématem a opět tuto diskuzi otevírá Marian Jurečka, tentokrát již jako ministr práce a sociálních věcí. Primární debata aktuálně probíhá v rovině expertní skupiny složené ze zástupců ministerstev spravedlnosti, financí a práce, poslanců a advokátů. Přesná podoba návrhu zákona, který by instituty minimálního výživného a automatické valorizace přivedl k životu, doposud není známa. Změny by v teoretické rovině měly nabýt účinnosti 1. ledna 2025.⁷⁷

Nezisková organizace zaměřená na podporu samoživitelů a jejich dětí zveřejnila na svých webových stránkách 14. 03. 2024 výsledky průzkumu, podle kterého by automatickou valorizaci výživného v současné době uvítala většina samoživitelů, konkrétně 95 % z dotazovaných respondentů.⁷⁸

Podle předsedy Okresního soudu ve Vsetíně Pavla Kotradyho, jenž je zároveň členem Spolku rodinněprávních a opatrovnických soudců, by úskalím automatické valorizace výživného byla právě výše zmíněná skutečnost, že spolu s rostoucí inflací nerostou úměrně i mzdy. Dále konstatuje, že by došlo ke zvýšení výživného, aniž by bylo bráno na zřetel, zda například povinnému přibyla další vyživovací povinnost. Stejně tak uvádí, že za situace, kdy by povinnému rodiči výrazně vzrostla mzda, mohla by automatická valorizace znevýhodňovat samotné dítě, neboť by se výživné zvýšilo jen o inflaci.⁷⁹ K názoru, že by automatická valorizace odlehčila soudnímu aparátu, jelikož by se na něj oprávnění neobraceli s návrhy na zvýšení výživného, Kotrady uvádí, že ani tuto skutečnost nelze považovat za jistou. Mohlo by podle něj totiž docházet k tomu, že by se na soud naopak ve vyšší míře začali obracet povinní s návrhy na snížení výživného, neboť by nebyli schopni automaticky valorizované výživné hradit.⁸⁰ S tímto názorem se zcela ztotožňuji, a jeho relevance je patrná především za situace, kdy inflace dosahuje vysokých hodnot.

⁷⁶ Stanovisko vlády k návrhu poslance Mariana Jurečky na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 1266).

⁷⁷ REDAKCE. *Ministerstva začala řešit otázku, zda zavést minimální výživné na dítě* [online]. Advokátnidenik.cz, 26. října 2023. [cit. 30. prosince 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2023/10/26/ministerstva-zacala-resit-otazku-zda-zavest-minimalni-vyzivne-na-dite/>

⁷⁸ *Výsledky průzkumu "Valorizace výživného"* [online]. klubsvodnychmatek.cz, 14. března 2024 [cit. 18. března 2024]. Dostupné z: https://www.klubsvodnychmatek.cz/vysledky-pruzkumu-valorizace-vyzivneho/A_5607.

⁷⁹ ŠTĚPÁNKOVÁ, Lenka. *Stát chce zavést minimální výživné. Dle expertů tým ale může samoživitelkám spíše uškodit, než pomoci* [online]. lidovky.cz, 10. prosince 2023 [cit. 5. ledna 2024]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/vyzivne-samozivitel-rodic-alimenty-stat-hranice-minimalni-valorizace.A231209_172856_In_domov_atv?

⁸⁰ KRÁL, Petr. *Zvyšování alimentů? Musíme vycházet z toho, jaké má rodič možnosti, říká soudce* [online]. radiozurnal.rozhlas.cz, 18. září 2023 [cit. 1. února 2024]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/zvysovani-alimentu-musime-vychazet-z-toho-jake-ma-rodic-moznosti-rika-soudce-9074513>.

Příkladem tak může být rok 2022, kdy dle zprávy Českého statistického úřadu činila roční míra inflace 15,1 %⁸¹. Ze studie⁸² vytvořenou Legal Data Hub, která je projektem Právnické fakulty UK nadále plyne, že výše výživného dosahovala v roce 2021 u povinných otců v mediánu 3 500 Kč (u povinných matek 1 800 Kč). Vezmeme-li v úvahu částku výživného ve výši 3 500 Kč, došlo by po automatické valorizaci o inflaci za rok 2022 ke zvýšení výživného o 528 Kč měsíčně. Domnívám se, že v případě rodiče, jehož majetkové poměry se nikterak nezměnily, by valorizace výživného mohla způsobit, že nebude schopen dostat plnění takto valorizovaného výživného. Situace by mohla být o to složitější v případě, kdy by vyživovacích povinností k dětem měl povinný rodič více.

Nelze popřít, že v době, kdy Marian Jurečka navrhoval valorizovat výživné podle míry inflace poprvé (tj. v roce 2021), byly propočty navrhovaného zvýšení dobře představitelné, neboť inflace se dlouhodobě pohybovala v nízkých jednotkách procent⁸³ a na výše demonstrované částce výživného ve výši 3 500 Kč by se valorizace projevila měsíčně pouze v řádech desítek korun (oproti stovkám korun při výši inflace v letech 2022 a 2023). Mám tedy za to, že vydání se cestou automatické valorizace může sledovat kýžený cíl v zrcadlení hodnoty inflace do stanoveného výživného, ovšem je nutné se poučit z mimořádných událostí, které mohou dramaticky ovlivnit ekonomický vývoj a stanovit vedle inflace také jiné ukazatele, podle kterých by k případné valorizaci docházelo (v odborné diskusi například zaznívá, že by valorizace mohla být také ovlivněna růstem reálných mezd v daném období, ale konsenzus v této věci zatím nebyl dosažen).⁸⁴

Osobně se domnívám, že přijetí automatické valorizace každého výživného rodičů k dětem do českého právního řádu není vhodným krokem. Pro tento svůj závěr považuji za velice pádný argument zejména ten, že příjmy povinných nerostou úměrně s rostoucí inflací, a tak by výše automaticky valorizovaného výživného mohla zapříčinit, že povinný nebude schopen výživné ve valorizované výši platit. Ačkoliv lze jistě říci, že samotná inflace, na jejíž navázání by bylo možné valorizaci výživného navázat, snižuje hodnotu výživného. Na druhou stranu však snižuje rovněž hodnotu všech peněz. Na celou věc je tak, dle mého, třeba nahlížet i optikou druhé strany, tedy strany povinného, neboť inflace se projeví i v jeho majetkové sféře. K zamyšlení je rovněž, zda by za aktuální právní úpravy právě inflace představovala podstatnou změnu poměrů, jako o ní bylo

⁸¹ Informace dostupné na: https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace.

⁸² LEGAL DATA HUB. *Jak české soudy rozhodují o výživném - Studie 3/2023* [online]. Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 2023. Dostupné z <https://www.prf.cuni.cz/sites/default/files/uploads/files/LDH-2023-03-Jak-ceske-soudy-rozhoduji-o-vyživnem.pdf>

⁸³ Inflace se v letech 2000 – 2021 skutečně pohybovala v rozmezí od 0,1 % - 3,8 % ročně, vyjma roku 2008, kdy se projevily dopady celosvětové hospodářské krize; i přes to ale dosahovala průměrná inflace v tomto roce hodnoty pod 7 %. Informace dostupné na: https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace.

⁸⁴ MACHOVÁ, Martina, ŠVIHEL, Petr. *Alimenty by se mohly začít zvedat automaticky* [online]. seznamzpravy.cz, 14. září 2023 [cit. 1. února 2024]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-vyživne-by-se-mohlo-navysovat-automaticky-236788?fbclid=IwAR14d5Ti5JYmdxeLmfjuTp3HxmekEp-Lq2q8_8B3pI9PhgZAYSG15SjCW4

pojednáno výše, na základě které by výživné mohlo být zvýšeno. Domnívám se, že samotná působící inflace by bez přistoupení dalších okolností (tedy například delší doba od předchozího rozhodnutí o stanovení výše výživného, přechod dítěte na vyšší stupeň vzdělávání, či změna jeho zdravotního stavu, atp.) nepředstavovala tak podstatnou změnu poměrů, jež by na základě platné právní úpravy sama o sobě odůvodňovala zvýšení výživného. V případě, kdy by se zákonodárce nakonec skutečně vydal cestou zavedení automatické valorizace každého výživného, mám za to, že by před takovým krokem mělo být pečlivě zváženo, zda by právní úprava nadále umožnila zvyšování výživného i z jiného důvodu, nežli pouze v důsledku automatické valorizace. Za předpokladu, že by zvýšení výživného i z jiného důvodu umožněno nebylo, by pak i při zlepšení majetkových poměrů povinného mohlo docházet k popření premisy zásadně shodné životní úrovně dítěte s rodičem, neboť by se dítěti výživné zvyšovalo pouze s ohledem na automatickou valorizaci.

4.2.1 Komplexní valorizace výživného v zahraničí

Automatickou valorizaci každého stanoveného výživného nalezneme v právním řádu Nizozemska. Tamější ministerstvo spravedlnosti každoročně v návaznosti na vývoj mezd určuje procentuální míru, o kterou se ze zákona zvyšuje výživné určené soudem či stanovené dohodou. Příslušná míra valorizace je každoročně zveřejňována v nizozemském úředním věstníku *Sttatscourant*.⁸⁵ Poté, co dojde k zveřejnění míry, o kterou se výživné v důsledku valorizace zvedá, musí povinný začít hradit takto zvýšené výživné, a to aniž by došlo k novému rozhodnutí soudu, v němž by byla vyčíslena pevná částka výživného reflektující zákonnou valorizaci. To však nevylučuje, aby strany vzájemnou dohodou valorizaci vyloučily zcela, nebo si stanovily její alternativní výpočet.⁸⁶ Ve Švédsku je výživné pro děti každoročně komplexně valorizováno na základě hodnoty zveřejněné úřadem pro sociální pojištění (švédsky *Försäkringskassan*), která reflektuje změny cenové báze podle zákona o sociálním pojištění, pokud rozhodnutí soudu nebo dohoda, kterou se stanoví výživné, neobsahují jiná ustanovení o valorizaci, podle které bude docházet ke zvyšování výživného bez ohledu na rozhodnutí výše zmíněného úřadu.⁸⁷

⁸⁵ Evropská soudní síť (občanské a obchodní věci). *Vyživovací povinnost. Nizozemsko* [online]. e-justice.europa.eu, 22. listopadu 2021 [cit. 29. února 2024]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-nl-cs.do?init=true&member=1&fbclid=IwAR0WIp2YLto41IByS-xtS4dj-6aIEd92-LZuR4VjcvmyMylXp0uHosl07XU_aem_AVeg5VypN9dUiLKnbcI8aDTSN-SA9gx9VWgL71QtVyxtemVTYzhyJQQ2pjfUIQvIqioP3TVgw0yYlBYUFLqrkt

⁸⁶ *Statutory indexation of alimony 2023* [online]. lawandmore.eu, 29. listopadu 2022 [cit. 7. února 2024]. Dostupné z: <https://lawandmore.eu/blog/statutory-indexation-of-alimony-2023/>

⁸⁷ Evropská soudní síť (občanské a obchodní věci). *Vyživovací povinnost. Švédsko* [online]. e-justice.europa.eu, 28. března 2023 [cit. 29. února 2024]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/47/CS/family_maintenance?SWEDEN&member=1&fbclid=IwAR31YV86K3DSKp9CZopij91IFFy7Tnk4CEfheZF021OUoRmzxpzNe9uMGkg_aem_AVe4UfrOIgiKOLLcCjQ_QUL4HcuQBR4hTmciVkg9LtA6ovFxcFdZmyDkp-eXkeNqxcOZLWq4Dol17urW_7u5pnU

5 Dovolání ve věcech výživného

Na základě platné a účinné právní úpravy není dle § 236 a násl. OSŘ možné podat proti rozsudkům, jimiž byl stanoven rozsah vyživovací povinnosti, dovolání. V oblasti rozhodovací praxe ve věcech vyživovací povinnosti tak v našem právním řádu zcela schází sjednocující judikatura Nejvyššího soudu, která by napomohla k nastolení právní jistoty účastníků řízení stejně jako k legitimitě očekávání soudních rozhodnutí.

Dalo by se říci, že (zcela nesprávně) v současné době roli Nejvyššího soudu ve věcech výživného supluje Ústavní soud, přičemž tento stav nejen že je nežádoucí, ale rovněž postrádá právní základ. Stěžovatelé mnohdy vnímají ústavní stížnosti jako další krok v řízení, kterým se snaží o přehodnocení konkrétního rozhodnutí ve svůj prospěch. Nicméně tato funkce nespadá do pravomoci Ústavního soudu. Mnoho podaných ústavních stížností ve věcech rodinněprávního charakteru bylo Ústavním soudem odmítnuto pro neopodstatněnost, neboť Ústavní soud neshledal, že by rozhodnutím okresních či krajských soudů bylo zasaženo do ústavně garantovaných práv stěžovatelů. Ústavní soud tak v návaznosti na právě tyto neopodstatněné návrhy konstatuje, že je soudním orgánem ochrany ústavnosti. „Není součástí soustavy obecných soudů, jimž není ani instančně nadřízen. Úkolem Ústavního soudu je kontrola rozhodovací činnosti obecných soudů, leč pouze za situace, kdy svými rozhodnutími zasahují do ústavně zaručených základních práv či svobod. Ústavní soud tedy není soudem, který by zevrubně přezkoumával rozhodnutí obecných soudů.“⁸⁸

V souvislosti s nemožností podat dovolání ve většině věcech rodinněprávního charakteru pak sám Ústavní soud v jiném svém nálezu vyslovil názor, jež rezonuje odbornou veřejností již mnoho let. „Vedle rationes decidendi uvádí Ústavní soud, že si je vědom deklarovaneho účelu nepřipustnosti dovolání podle § 30 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, proti rozhodnutím ve většině rodinněprávních věcí rozhodovaných podle tohoto zákona, kterým je právní jistota účastníků v těchto řízeních. Ústavní soud však upozorňuje zákonodárce [a to podobně, jako v minulosti, srov. náleze ze dne 23. 2. 2010 sp. zn. III. ÚS 1206/09 (N 32/56 SbNU 363)], že platná právní úprava dovolání v těchto otázkách spíše neplní účel zachování právní jistoty, neboť judikaturu musí sjednocovat orgán stojící mimo soustavu soudů, jebož úkolem je ochrana ústavnosti, a nikoliv běžné zákonnosti. Podle Ústavního soudu by sjednocování judikatury i ochranu základních práv jednotlivců byl schopen zajistit Nejvyšší soud, který je k tomu jako dovolací soud v občanskoprávních věcech povolanejší nežli Ústavní soud.“⁸⁹

⁸⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 16. prosince 2015, sp. zn. IV. ÚS 650/15, bod 18.

⁸⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 29. srpna 2023, sp. zn. IV ÚS 2884/22, bod 32.

Ačkoliv někteří odborníci⁹⁰ konstatují, že by umožnění dovolání ve věcech výživného bylo v zájmu sjednocení rozhodovací praxe více než vhodné, dosud se zákonodárce nevydal cestou umožnění tohoto procesního institutu. Možným argumentem proti zavedení umožnění dovolání ve věcech výživného může být především to, že dovolání je možné na základě § 241a odst. 1 OSŘ podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a tudíž není cílem dovolacího řízení posuzování skutkového stavu, jehož náležité zjištění je v řízení o určení výše výživného stěžejním. Dále také zaznívá argument, že by rozšířením možnosti podat dovolání i v oblasti výživného došlo k zabřemenění Nejvyššího soudu.⁹¹

Dovolání však nepředstavuje jedinou možnost, jak se Nejvyšší soud může zasadit o sjednocení judikatury soudů nižšího stupně. Ostatně § 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, uvádí, že Nejvyšší soud v rámci jednotného rozhodování soudů nižších stupňů sleduje a vyhodnocuje pravomocná soudní rozhodnutí a zaujímá stanoviska k rozhodovací činnosti soudů ve věcech určitého druhu. V souvislosti s problematikou výživného byla Nejvyšším soudem od nabytí účinnosti OZ, tedy od roku 2014, do současné doby vydána pouze dvě stanoviska, a to z roku 2016⁹² a 2022⁹³, ani jedno z nich však soudům nižšího stupně neposkytuje určitý „návod“, který by v oblasti výživného rodičů k dětem napomohl k harmonizaci soudního rozhodování. Ačkoliv nejsou stanoviska v českém systému soudnictví na obecné úrovni právně závazná, disponují dostatečnou autoritativní vahou a za předpokladu, že *de lege lata* proti rozsudkům odvolacích soudů ve věcech výživného není přípustné dovolání, mohou právě stanoviska Nejvyššího soudu plnit funkci nástroje ke sjednocení rozhodovací praxe.

Další možností, jak dojít k harmonizaci rozhodování soudů v oblasti rozsahu vyživovací povinnosti, je zřízení specializovaných senátů při odvolacích soudech. Tento názor již zmiňovala v průběhu let řada odborníků. Pracovní skupina ministerstva spravedlnosti z května 2010 jako jeden ze svých základních závěrů definovala, že by bylo vhodné připustit možnost dovolání ve věcech výživného a současně zřídit specializované senáty při krajských soudech.⁹⁴ Soudce Vrcha, toho času soudce Nejvyššího soudu, se kriticky stavěl proti možnosti dovolání ve věcech výživného, které by dle jeho názoru enormně navýšilo dovolací agendu. Byl však nakloněn právě zřízení specializovaných senátů, jejichž judikatura by mohla přispět ke stabilizaci soudní praxe v oblasti určování výše výživného, a to i díky možnému vytvoření podmínek pro to, aby si tyto

⁹⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta. In ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 178.

⁹¹ Ministerstvo spravedlnosti. *Analýza aktuálních otázek výživného* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 2017. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/724488/Analýza_Výživného.pdf

⁹² Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 19. října 2016, sp. zn. Cpjn 204/2012.

⁹³ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 9. března 2022, sp. zn. Cpjn 201/2021.

⁹⁴ Ministerstvo spravedlnosti. *Metodický materiál pro sjednocení rozhodovací praxe soudů v otázkách výživného na děti*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 2010. Dostupné z: http://www.jacz.cz/images/stories/Vyzivne/vyzivne_metodika.pdf.

zvláštní senáty mezi sebou mohly předávat poznatky a zkušenosti ze soudní praxe.⁹⁵ Byť by specializované senáty dle mého mínění mohly přinést jistě velmi užitečné poznatky, nelze nezmínit názor uváděný s jistou nadsázkou prof. Hrušákovou, a totiž ten, že „*rodinné právo v ČR je partikulární dle obvodu jednotlivých krajských soudů*“⁹⁶, a tak by i v rámci výměny poznatků zvláštních senátů při odvolacích soudech, mohla být cesta k nalezení konsensu v harmonizaci stanovování výše výživného složitá, dle mého názoru však zcela jistě ne nemožná.

De lege ferenda by tak dle mého názoru bylo vhodné umožnit dovolání ve věcech vyživovací povinnosti a současně zřídit zmíněné zvláštní senáty při odvolacích soudech. Domnívám se, že Česká republika je již natolik ekonomicky globalizovanou i z regionálního hlediska, že by právě tyto senáty dokázaly samy vytvořit přijatelnou metodiku, která by odpovídala i koncepci dělby moci ve státě. S ohledem na tripartitu není možné, aby moc výkonná ovlivňovala moc soudní při svém rozhodování, byť vytvořením doporučujícího materiálu ve formě tabulek, které v současné době na našem území tvoří jediný pomocný materiál pro objektivizaci výživného. I s ohledem na to by pak metodika těchto zvláštních senátů přispěla k harmonizaci soudního rozhodování ve věcech výživného, a tak by se dle mého mínění případně dovolání vztahovala jen na zlomek specifických případů v oblasti výživného, do jejichž řešení by vnesl řád Nejvyšší soud. Oba výše zmíněné kroky by pak dle mého názoru přispěly k zásadní věci – a to předvídatelnosti rozhodování a tím i posílení právní jistoty dětí i jejich rodičů.

⁹⁵ VRCHA, Pavel. *K metodické pomůcce pro určování výživného* [online]. epravo.cz, 18.května 2010 [cit. 4. března 2024]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-metodicke-pomucce-pro-urcovani-vyzivneho-62192.html>.

⁹⁶ DEMJANOVÁ, Radka, ŠMÍD, Ondřej. In ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej, JURÁŠ, Marek a kol. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 213.

Závěr

Závěrem své práce konstatuji, že určitá forma objektivizace v České republice je dle mého názoru nutností. Současnou podobu tabulky pro určení výše výživného ministerstva spravedlnosti pokládám i s ohledem na Manuál, jenž byl pro její snadnější využití vydán, za užitečnou pomůcku, a to i přesto, že se kriticky stavím ke kritériu v podobě tzv. kontrolní částky. Ač tabulka může napomoci rodičům, ale i zletilým dětem, k dosažení dohody o výši výživného, nelze odhlížet od faktu, že se jedná o materiál, který pro soudce není při rozhodování závazný. Ani existence této tabulky tak nadále s ohledem na fakt, že byla vytvořena mocí výkonnou, nepředstavuje pro soudy závaznou metodiku pro určení výše výživného. V zájmu sjednocení rozhodovací praxe soudů v oblasti výživného by dle mého názoru měla obdobná tabulka vzejít z pera moci soudní. Domnívám se, že právě pro takovou metodiku by aktuální tabulka mohla být využita jako referenční pomůcka, neboť proces její tvorby byl ministerstvem konzultován s odborníky na oblast výživného. Pozitivně se stavím k navrhované změně právní úpravy v podobě zavedení minimálního výživného, neboť podobně jako slovenský zákonodárce zastávám názor, že rodič by své dítě měl vyživovat i na úkor vlastního minima. Slovenskou právní úpravou by se dle mého názoru měl český zákonodárce inspirovat jednak navázáním výše minimálního výživného na částku životního minima, jednak umožněním uložit v rozhodnutí soudu povinnému, aby hradil částku, která aktuálně hodnotě životního minima dítěte odpovídá. Tímto způsobem by nedošlo k zabřemenění soudů, neboť by odpadla potřeba rozhodnutí o stanovení minimálního výživného měnit vždy, jakmile by došlo ke změně částky životního minima. Zároveň by bylo minimální výživné tímto způsobem valorizováno. Naopak limitaci výživného maximální částkou nepokládám za vhodné, především s ohledem na skutečnost, že výživné podle současné právní úpravy nemá pouze spotřební charakter. Navrhovaná změna v oblasti výživného v podobě automatické valorizace, jež by se vztahovala na každé stanovené výživné, je dle mého názoru rovněž nevhodná. Mám za to, že at' by k takové automatické valorizaci mělo docházet na základě míry inflace či dle růstu spotřebitelských cen, nezohledňovala by se skutečnost, že automaticky s těmito ukazateli nedochází úměrně i k růstu mezd. Povinný rodič by tak dle mého mnohdy nebyl schopen povinnosti hrazení výživného dostát. Za zásadní krok, který by dle mého jistě přispěl k harmonizaci soudního rozhodování ve věcech výživného, považuji umožnění dovolání v těchto věcech. Stejně tak se domnívám, že by mělo dojít ke zřízení zvláštních senátů při odvolacích soudech, jejichž činnost by dle mého názoru zcela jistě napomohla v sjednocení rozhodovací praxe, či by dokonce tyto zvláštní odvolací senáty postupně mohly vytvořit již zmiňované metodiky pro určení výše výživného, například v podobě soudcovské tabulky.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, 260 s.
- GERLICH, Karel. *Rozvod, rozluka, alimenty: předpisy upravující uzavření manželství, rozvod, rozluku, neplatnost manželství, právní poměry rozvedených a rozloučených manželů, výživné, osvojení a právní poměry dětí*. Praha: V. Linhart, 1934, 430 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 400 s.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, 152 s.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, 168 s.
- MÁŠILKO, Vilém, VANĚČEK, Stanislav. *Výživné nezletilců v evropských právních řádech: komparistická studie se zvláštním zřetelem k úpravě výše výživného soudem*. Praha: SEVT, 1971, 223 s.
- NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost*. 1. vydání. Praha: Linde, 1995, 226 s.
- ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej, JURÁŠ, Marek a kol. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, 302 s.
- ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, 380 s.

Komentáře

- HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1344 s.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 1256 s.

Články v odborných časopisech

- CIHLÁŘOVÁ, Ivana. *Ministryně spravedlnosti představila návrhy na sjednocení výše výživného*. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 4, s. 5 – 6.

- GROCHOVÁ, Martina. Přiměřená výše výživného pro nezletilé dítě v rozhodovací praxi českých opatrovnických soudů. Čas na objektivizaci výživného? *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2015, roč. 23, č. 3, s. 258 – 271.
- KORNEL, Martin. Kam kráčíš vyživovací povinnosti rodičů k nezletilým dětem? *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 3, s. 82 – 87.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEEC, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2014, č. 3, s. 23 – 31.
- MINDLOVÁ, Veronika. Korekce výživného kontrolní částkou v příkladech. *Právo a rodina*, 2023, č. 5, s. 13 – 23.
- MINDLOVÁ, Veronika. Výživné podle nového doporučení v příkladech. *Právo a rodina*, 2023, č. 2, s. 12 – 18.
- NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1 – 2, s. 31 – 46.

Právní předpisy

- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Rozhodnutí soudu

- Nález Ústavního soudu ze dne 16. června 2011, sp. zn. III. ÚS 1303/11.
- Nález Ústavního soudu ze dne 10. června 2013, sp. zn. I. ÚS 4239/12.
- Nález Ústavního soudu ze dne 11. června 2015, sp. zn. III. ÚS 1071/15.
- Nález Ústavního soudu ze dne 26. prosince 2015, sp. zn. IV. ÚS 650/15.
- Nález Ústavního soudu ze dne 29. srpna 2023, sp. zn. IV. ÚS 2884/22.
- Nález Ústavního soudu ze dne 24. ledna 2024, sp. zn. IV. ÚS 2173/23.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. listopadu 1996, sp. zn. 2 Tzn 172/96.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2001, sp. zn. 4 Tz 114/2001.
- Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 19. října 2016, sp. zn. Cpjn 204/2012.
- Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 9. března 2022, sp. zn. Cpjn 201/2021.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2020, sp. zn. 7 Tdo 419/2020.

Online zdroje

- BLÜHBERGER, Gert. *Sonderbedarf/Regelbedarf & Unterhaltsstopp* [online]. Alimente.wien, 2024 [cit. 3. března 2024]. Dostupné z: <https://www.alimente.wien/Regelbedarf.html>
- Evropská soudní síť (občanské a obchodní věci). *Vyživovací povinnost. Německo* [online]. e-justice.europa.eu, 29. prosince 2023 [cit. 29. února 2024]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-de-maximizeMS_EJN-cs.do?member=1&fbclid=IwAR1VNcHDGLmxhDv-IBP77B8Ec5xxkJsgg1HU5rJAdO5oqA9n2gwhwIX9Ix0_aem_AVf-Qn7EY3ge3ixTp5KNQDNPs-yldhonheM4xUWFHXOOP7E87YgMJOFG0zvPqbpz3JrOWxsKv_FzUOL4hNVLB1sZ
- Evropská soudní síť (občanské a obchodní věci). *Vyživovací povinnost. Nizozemsko* [online]. e-justice.europa.eu, 22. listopadu 2021 [cit. 29. února 2024]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-nl-cs.do?init=true&member=1&fbclid=IwAR0WIp2YLto41IByS-xtS4dj-6aIEd92-LZuR4VjcvmyMylXp0uHosl07XU_aem_AVeg5VypN9dUiLKnb_cII8aDTSN-SA9gx9VWgL71QtVyxtemVTYzhyJQQ2pjfUIQvIqioP3TVgw0yYIBYUFLqrkt
- Evropská soudní síť (občanské a obchodní věci). *Vyživovací povinnost. Švédsko* [online]. e-justice.europa.eu, 28. března 2023 [cit. 29. února 2024]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/47/CS/family_maintenance?SWEDEN&member=1&fbclid=IwAR31YV86K3DSKp9CZopiJ91IFFy7Tnk4CEfheZF021OUoRmzxpzNe9uMGkg_aem_AVe4UfrOIgiKOllCcJq_QUL4HcuQBR4hTmciVkg9LtA6ovFxceFdZmyDkp-eXkeNqxcOZLwq4Dol17urW_7u5pnU
- ČTK. *ČSSD prošel návrh na zavedení minimálního výživného* [online]. idnes.cz, 27. ledna 2010 [cit. 17. března 2024]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/cssd-prosel-navrh-na-zavedeni-minimalniho-vyzivneho-pcj-/domaci.aspx?c=A100127_213851_domaci_lf
- KOTRADY, Pavel. *Pohled soudní praxe na některé otázky týkající se stanovení výše výživného*. bulletin-advokacie.cz, 20. srpna 2015. [cit. 18. února 2024] Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/pohled-soudni-praxe-na-nektere-otazky-tykajici-se-stanoveni-vyse-vyzivneho?browser=mobi>
- KRÁL, Petr. *Zvyšování alimentů? Musíme vycházet z toho, jaké má rodič možnosti, říká soudce* [online]. radiozurnal.rozhlas.cz, 18. září 2023 [cit. 1. února 2024]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/zvysovani-alimentu-musime-vychazet-z-toho-jake-ma-rodic-moznosti-rika-soudce-9074513>

- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Právo na výživné versus vyživovací povinnost: úvaha nad kolizí hodnot*. In: Dny práva 2013 [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2013, svazek č. 473, část V [cit. 5. března 2024]. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2013/05_Pravo_na_vyzivne_v_vyzivovaci_povinnost.pdf
- LEGAL DATA HUB. *Jak české soudy rozhodují o výživném - Studie 3/2023* [online]. Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 2023. Dostupné z <https://www.prf.cuni.cz/sites/default/files/uploads/files/LDH-2023-03-Jak-ceske-soudy-rozhoduji-o-vyzivnem.pdf>
- MACHOVÁ, Martina, ŠVIHEL, Petr. *Alimenty by se mohly začít zvedat automaticky* [online]. seznamzpravy.cz, 14. září 2023 [cit. 1. února 2024]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-vyzivne-by-se-mohlo-navysovat-automaticky-236788?fbclid=IwAR14d5Tt5JJYmdxeLmfjuTp3HxmekEp-Lq2q8_8B3pI9PhgZAYSG15SjCW4
- Ministerstvo spravedlnosti. *Analýza aktuálních otázek výživného* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 2017. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/724488/Analýza_Výživného.pdf
- Ministerstvo spravedlnosti. *Doporučená výchozí rozmezí pro stanovení výše výživného za účelem sjednocení rozhodovací praxe soudů v otázkách výživného na nezaopatřené děti* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 2010. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/724488/Doporu%25C4%258Duj%25C3%25ADc%25C3%25AD_procentu%25C3%25A1ln%25C3%25AD_rozmez%25C3%25AD_v%25C3%25BD%25C5%25BEivn%25C3%25A9.pdf/ffb75f31-9623-41d9-8150-05f7cec0199a
- Ministerstvo spravedlnosti. *VYPOŘÁDÁNÍ PŘIPOMÍNEK K MATERIÁLU S NÁZVEM: Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 2019. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/media2/file/2007/File37460.pdf?attachment-filename=6448458-2019-05-21-vyporadani-pripominek-6838401.pdf>
- Ministerstvo spravedlnosti. *Analýza využívání tzv. doporučující tabulky k určování výživného* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 2022. Dostupné z: https://vyzivne.justice.cz/soubory_download/analiza-vyuzivani-tzv-doporucujici-tabulky-k-urcovani-vyzivneho/

- Ministerstvo spravedlnosti. *Manuál pro práci s doporučenou tabulkou k určování výživného dětí* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 2022. Dostupné z: <https://vyzivne.justice.cz/doporucujici-tabulka-vyzivneho-a-manual-k-ni/>.
- Ministerstvo spravedlnosti. *Metodický materiál pro sjednocení rozhodovací praxe soudů v otázkách výživného na děti*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 20. Dostupný z: http://www.jacz.cz/images/stories/Vyzivne/vyzivne_metodika.pdf.
- PLÍHALOVÁ, Markéta. *Pár stovek nestačí, říká Maláčová a navrhuje stanovit minimální výši alimentů* [online]. hn.cz, 21. října 2019 [cit. 17. března 2024]. Dostupné z: <https://archiv.hn.cz/c1-66663160-par-stovek-nestaci-rika-malacova-a-navrhuje-stanovit-minimalni-vysi-alimentu>.
- PREININGEROVÁ, Kateřina. *Ústavní soud k otázce výživného pro rodiče s nadstandardním příjmem*. [online]. Epravo.cz, 15. dubna 2016 [cit. 29. prosince 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ustavni-soud-k-otazce-vyzivneho-pro-rodice-s-nadstandardnim-prijmem-101015.html?mail&fbclid=IwAR03M5HiV7E2C3SkzYSUwhGbWMstozPVDTW9fULYRiEEp0w65HRc-CJH9Ac>.
- REDAKCE. *Ministerstva začala řešit otázku, zda zavést minimální výživné na dítě* [online]. Advokatnidenik.cz, 26. října 2023. [cit. 30. prosince 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2023/10/26/ministerstva-zacala-resit-otazku-zda-zavest-minimalni-vyzivne-na-dite/>
- *Statutory indexation of alimony 2023* [online]. lawandmore.eu, 29. listopadu 2022 [cit. 7. února 2024]. Dostupné z: <https://lawandmore.eu/blog/statutory-indexation-of-alimony-2023/>
- ŠTĚPÁNKOVÁ, Lenka. *Stát chce zavést minimální výživné. Dle expertů tím ale může samozvítelkám spíše uškodit, než pomoci* [online]. lidovky.cz, 10. prosince 2023 [cit. 5. ledna 2024]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/vyzivne-samozivitel-rodic-alimenty-stat-hranice-minimalni-valorizace.A231209_172856_ln_domov_atv?
- VOKURKOVÁ, Iva. *„Výživné pobírám 250 korun.“ Stát jedná o stanovení minimální částky alimentů i automatické valorizaci* [online]. irozhlas.cz, 18. září 2023 [cit. 1. března 2024]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/ekonomika/vyzivne-alimenty-samozivitel-valorizace-ekonomika_2309181902_afo.
- VRCHA, Pavel. *K metodické pomůcce pro určování výživného* [online]. epravo.cz, 18. května 2010 [cit. 4. března 2024]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-metodicke-pomucce-pro-urcovani-vyzivneho-62192.html>.

- *Výsledky průzkumu "Valorizace výživného"* [online]. klubsvodnychmatek.cz, 14. března 2024 [cit. 18. března 2024]. Dostupné z: https://www.klubsvodnychmatek.cz/vysledky-pruzkumu-valorizace-vyzivneho/A_5607.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá aktuálními otázkami objektivizace výživného. S ohledem na skutečnost, že společensky nejdiskutovanějším a soudy nejprojednávanějším druhem vyživovací povinnosti je ta, kterou mají rodiče vůči svým dětem, zaměřuje se práce na objektivizaci výživného, jež má být hrazeno rodičem dítěti, a to jak nezletilému, tak zletilému. Současná právní úprava výše výživného v České republice není založena na objektivizaci výživného, které může být dosaženo tabulkami, vzorci či limitací výše výživného. Ačkoliv ministerstvo spravedlnosti tabulku pro výpočet výživného vytvořilo, nejedná se o nástroj, kterým by byl soud při svém rozhodování vázán. Cílem této práce je zhodnocení aktuální podoby tabulky ministerstva spravedlnosti, stejně jako případných dalších metod objektivizace. Těmi jsou pro účely této diplomové práce zejména limitace výše výživného a automatická valorizace výživného, a to i z důvodu jejich navrhovaného přijetí do českého právního řádu. Mimo tyto metody objektivizace výživného se práce zaměřuje i na otázku vhodnosti umožnění dovolání ve věcech výživného.

Klíčová slova

Výživné, vyživovací povinnost rodičů k dětem, objektivizace výživného, tabulky výživného, limitace výživného, minimální výživné, maximální výživné, valorizace výživného, dovolání.

Abstract

This diploma thesis deals with the „*Current issues related to the objectification of child support*“. Considering the fact that the most socially debated and most discussed by the courts type of maintenance obligation is the one that parents have towards their children, the thesis focuses on the objectification of maintenance to be paid by a parent to a child, both minor and adult. The current legal regulation of the amount of child support in the Czech Republic is not based on the objectification, which can be achieved by tables, formulas or limits on the amount of child support. Although the Ministry of Justice has created a table for its calculating, it is not an instrument by which the court is bound in its decision-making. The purpose of this paper is to evaluate the current form of the table of the Ministry of Justice, as well as possible other methods of objectification. For the purposes of this thesis, these are in particular the limitation of the amount of child support and its automatic valorisation, also because of their proposed adoption into the Czech legal system. Apart from these methods of objectification, the thesis also focuses on the question of the appropriateness of allowing appeals in child support.

Key words

Maintenance and/or child support, maintenance obligation of parents towards children, objectification of child support, child support tables, limitation of child support, minimum child support, maximum child support, valorisation of child support, appeal.